

Készült
a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium
felkérésére

az
Agrárgazdasági Kutató Intézetben

Főigazgató:
Dr. Udovecz Gábor

TARTALOM

ELŐSZÓ	2
I. AZ AGRÁRGAZDASÁG SZEREPLŐI	3
1. Mezőgazdaság	3
2. Erdőgazdálkodás	4
3. Élelmiszeripar	4
4. Élelmiszerkereskedelem	5
II. AZ ERŐFORRÁSOK VÁLTOZÁSA	6
1. Földtulajdon, földhasználat	6
2. Emberi erőforrás	8
3. Műszaki technikai ellátottság	9
III. KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA ALKALMAZÁSA	12
1. Intézményi háttér	12
2. Támogatások kifizetése	12
3. Piaci beavatkozások	13
4. Vidékfejlesztési pályázatok	14
5. Magyar törekvések a KAP formálásában	16
IV. KORMÁNYZATI SZEREPVÁLLALÁS	18
1. Intézményi korszerűsítés	18
2. Költségvetési agrártámogatások	18
3. Új programok indítása	20
4. Szakmai kapcsolatok szervezése, agrárdiplomácia	21
V. EREDMÉNYEK	22
1. A mezőgazdaság teljesítménye	22
2. Felvásárlás, értékesítés	22
3. A főbb ágazatok teljesítménye	23
4. Külkereskedelem	26
5. Üzemi jövedelmek	27
6. Termelői és fogyasztói árak	27
7. Átlagkereset	28

ELŐSZÓ

Modern világunkban, a XXI. század gazdasági körülményei között az agrárágazatok nemzetgazdasági súlya vitathatatlanul mérséklődik. Mégis sokan érdeklődnek az ide tartozó tevékenységek iránt, bár azok sincsenek kevesen, akik mind távolabb kerülnek ettől. De egy dolog nem változik: mindenki fogyasztója az itt termelt áruk-nak, mindenki élvezője az itt folyó tájfenntartó munkának. E széles érintettség miatt gondoltunk arra, hogy összegezzük a közelmúlt eredményeit és gondjait, s közreadjuk, hogy kinek kielégítsük, kinek felkeltsük érdeklődését a mező-, erdő-, vad- és halgazdálkodás és ezek feldolgozása iránt. Meggyőződésünk, hogy a körülmények, eredmények jobb ismerete növelheti a tevékenységünk iránti empátiát, amely további lökést adhat a fogyasztói igények mind jobb kielégítéséhez. A fejlődés megtorpanása az egész társadalmat tenné hosszabb távon veszteséssé!

Munkánkat az is indokolta, hogy az elmúlt időszak az EU-csatlakozás előkészületei, illetve tényleges bekövetkezésének ideje volt. Ez pedig mérföldkő mezőgazdaságunk életében. A változás e téren volt talán a legjelentősebb, jogi, intézményi, gazdasági értelemben a legnagyobb. Ennek megélése az igazgatás számára sok-sok munkát jelentett, a termelőktől pedig – többek között – megértését, az adódó nehézségek átvészelését kívánta. Mindez úgy történt, hogy 2004-ben a hazai fogyasztás zömének itthoni termékekből való kielégítése mellett bőven jutott áru a külföldi piacokra is.

Kiadványunkkal sorozatot szeretnénk indítani: ezt követően a végleges adatok, információk begyűjtése után a késő őszi időszakban minden évben jelentkezünk a megelőző év eseményeinek ismertetésével. Reméljük, hogy a tárgyyszerű bemutatás híveket toboroz a hazai agrárgazdaság, egyúttal a magyar vidék harmónikus fejlesztéséhez.

Budapest, 2005. december

Benedek Fülöp
közigazgatási államtitkár

I. AZ AGRÁRGAZDASÁG SZEREPLŐI

Az agrárgazdasághoz tartozó ágazatokban működő vállalkozások tekintetében a rendszerváltás utáni évtized folyamataihoz viszonyítva az utóbbi évek változásai konszolidáltnak mondhatók. A mezőgazdaságban az egyéni gazdaságok mérsékelt koncentrációja, a szövetkezetek számának némi csökkenése, az új típusú szövetkezetek lassú szilárdulása figyelhető meg. A feldolgozóipar területén a nem jogi személyiségű (általában kisebb) vállalkozások számának, valamint a külföldi tőke részvételeinek a csökkenése, az élelmiszer-kereskedelemben pedig a bevásárlóközpontok és a hipermarketek többiek rovására történő előretörése jellemző.

1. Mezőgazdaság

A mezőgazdaság a gazdálkodási formák tekintetében a legszínesebb ágazatnak tekinthető a nemzetgazdaság egészében. A vállalkozások valamennyi formája megtalálható, ezen belül sajátosságként említhető a szövetkezetek nagy száma és a nem jogi személyiségű vállalkozások átlagnál nagyobb súlya. De ennél is fontosabb, hogy közel 766 ezer egyéni gazdaság vesz részt a termelésben. S bár számuk csökkent az elmúlt években, arra azonban bizonyosság,

hogy kisebb, vagy nagyobb mértékben, de a magyar háztartások csaknem egyharmada-egynegyede érintett a mezőgazdaság ügyében. Társadalmi súlyát ez határozza meg igazán.

A vállalkozásnak minősülő gazdálkodást folytatók száma csökkent: az egyéni vállalkozások mérséklődése és a társas vállalkozások bővülése következtében. A társas vállalkozások közül érdemben csak a korlátolt felelősségű társaságok száma lett több, növekményük meghaladta a 6%-ot.

A működő gazdaságok száma a mező-, vad és erdőgazdálkodásban, valamint a halászatban

Gazdálkodási forma	2003	2004
Vállalkozás összesen	40 487	39 144
Ebből:		
egyéni vállalkozás	27 592	25 880
társas vállalkozás	12 895	13 264
társas vállalkozásból:		
korlátolt felelősségű társaság	5 799	6 163
részvénytársaság	318	321
szövetkezet	1 556	1 478
betéti társaság	3 934	4 008

Forrás: KSH

A **766 ezer egyéni gazdaság** a gazdálkodás célja szerint érdemben különböző:

- csak saját fogyasztásra termelő gazdaságok (455 ezer gazdaság, 59,4%),
- a saját fogyasztáson felüli felesleget értékesítő gazdaságok (221 ezer gazdaság, 28,9%),
- elsősorban értékesítésre termelő gaz-

daságok (89 ezer gazdaság, 11,6%),

- mezőgazdasági szolgáltatást végzők (767 gazdaság, 0,1%).

Az utóbbi években (2000-2003) a csak saját fogyasztásra termelő és a felesleget értékesítő gazdaságok közül minden negyedik felhagyott a termeléssel, miközben **az árutermelő gazdaságok aránya 8%-ról 11,6%-ra növekedett.**

A szövetkezéseket ösztönző támogatások hatására a termelői szerveződések száma növekszik ugyan, de a gazdálkodók piaci szervezettsége még igen alacsony színvonalú.

A **termelői szerveződéseknek** számos formája létezik. Jelenleg (2005-ben) az alábbi formái működnek:

- Beszerzési és Értékesítési Szervezetek (BÉSZ) 577 szervezet
- Gépkörök (27 szervezet)
- Tejszövetkezet (12 szövetkezet)
- Termelő és Értékesítő Szervezetek (TÉSZ) 12 elismert és 59 előzetesen elismert szerveződés
- Termelői Csoport (TCS) 157 elismert, 117 előzetesen elismert csoport

A TÉSZ-ek száma az előző évhez képest mérséklődött. A piacra kerülő **zöldség és gyümölcs termékek közel 20%-át** 2004-ben a TÉSZ-ek forgalmazták.

A 2004. év végén beszámolót készítő **termelői csoportok összes taglétszáma mintegy 15 ezer** (95%-uk egyéni gazdálkodó).

A támogatásra bejelentkező gazdaságok információira alapozva stabilan közel 100 ezer gabonatermelő van, míg a szarvasmarha-, sertéstartással foglalkozók száma csökken, az előbbi kevesebb, mint 30 ezer, az utóbbi mintegy 212 ezer. E meghatározó ágazatok mellett csak a juhtartásnál látszik tendenciózusan növekvő érdeklődés.

2. Erdőgazdálkodás

Magyarország összes földterületének több mint egyötöde az erdőgazdálkodásba vont terület (1 974 ezer hektár), amelynek 93,3%-át (1 843 hektár) borítja faállomány. A szántó után az erdő a második legnagyobb művelési ág. Az ún. erdőtervezett területek tulajdoni megoszlása a következő:

- állami tulajdon: 1 148 ezer hektár (58%);
- közösségi tulajdon: 16 ezer hektár (1%);
- magántulajdon: 810 ezer hektár (41%).

A több mint egymillió hektár állami kézben lévő erdőterület 19 részvénytársasági és 3 honvédségi tulajdonban van, a magántulajdonú erdőt viszont 27 231 erdőgazdálkodó gondozza, akik mögött százezres nagyságrendű magántulajdonos van elaprózott területekkel.

3. Élelmiszeripar

A világ élelmiszeriparában általános tendencia a koncentráció erősödése.

A világ vezető élelmiszeripari vállalatai diverzifikált termeléssel, csaknem minden földrészen leányvállalatokkal rendelkeznek, termelési potenciáljuk hatalmas. Az első 25 élelmiszeripari óriás több mint a fele az USA-ban található.

Az élelmiszeripari vállalkozások gazdálkodási forma szerinti megoszlása

Megnevezés	2003	2004
Jogi személyiségű társas vállalkozás	3 305	3 337
Ebből:		
részvénytársaság	211	200
korlátolt felelősségű társaság	2 996	3 060
Jogi személyiség nélküli társas vállalkozás	1 327	1 211
Egyéni vállalkozás	3 381	3 131
Összesen	8 013	7 679

Forrás: KSH

Az élelmiszeriparban 2004. december 31-én 7 679 vállalkozás működött, 334-gyel kevesebb, mint egy évvel korábban, s 391-gyel kevesebb, mint 2002-ben. Ez azt jelzi: gyorsuló ütemben folytatódik az ágazatban tevékenykedő vállalkozások számának csökkenése.

A legnagyobb mértékben a mikro vállalkozások száma csökkent. 2003-ban még csak 57-tel, 2004-ben azonban már 400-zal kevesebb ilyen vállalkozás volt az előző évhez képest.

A 250 fő feletti nagyvállalkozások száma is mérséklődött. Ennek hátterében továbbra is elsősorban vállalati fúziók, felvásárlás nyomán bekövetkezett szervezeti összeolvadások állnak (mint pl. a tejiparban, a malomiparban és a konzerviparban).

Európai uniós összehasonlításban a magyar élelmiszeripar az EU-25 átlagánál koncentráltabb.

4. Élelmiszerkereskedelem

A bolti kiskereskedelmi forgalom (gépjármű- és üzemanyag-forgalom nélkül) egyre nagyobb hányada koncentrálódik a bevásárlóközpontokba, hipermarketekbe és hálózatokba Magyarországon. Az utóbbi években bár mérsékeltebb ütemben, de folytatódik térnyerésük: részesedésük 2004-ben már közel 60% volt. Hasonló a helyzet az élelmiszerek tekintetében is. Miközben e termékek forgalmazását országosan kevesebb üzlet, utóbbiakban növekvő számú egység végzi.

Élelmiszer és élelmiszerjellegű vegyes kiskereskedelmi egységek száma

Megnevezés	2002	2003	2004
Összesen	-	51 082	49 774
Ebből:			
bevásárlóközpontokban	177	203	229
hipermarketekben	107	126	163

II. AZ ERŐFORRÁSOK VÁLTOZÁSA

Hazánk egyik legfontosabb erőforrása a termőföld. Használatának művelési ágakkal mért szerkezete az elmúlt években lényegében nem változott. A kialakult elaprózott tulajdoni szerkezet sajnos tovább romlott. Az előző másfél évtizedben lezajlott változások gyökeresen átalakították a mezőgazdaság munkaerő-lekötését, munkaerő-kibocsátó szerepe megközelítette a fél évszázaddal korábban, az iparosítás címén bekövetkezett folyamatok jelentőségét. Az iskolázottság tekintetében jobb, a korösszetétel szempontjából pedig rosszabb a helyzet 2004-ben, mint korábban. A mezőgazdasági munkát növekvő termelői vagyron szolgálja. Az ágazat beruházási aránya 2004-ben csökkent, a beruházások struktúrája pedig az építések javára változott.

1. Földtulajdon, földhasználat

Az Unió régi és a közelmúltban csatlakozott ország-csoportjainak átlagához mérten a mezőgazdasági földhasznosítás hazánkban kimagasló. A munkaerő-sűrűség pedig az uniós átlagok alatt marad. A **területi- és munkatermelékenység** viszont az EU-15 átlagos értékeinek csupán 35-45%-át éri el hazánkban.

A tulajdonváltás **minden eddiginél elaprózottabb tulajdonszerkezetet** hozott létre.

Ráadásul az utóbbi években a tulajdon **„osztódása”** figyelhető meg. A birtoktestek száma elsősorban az öröklés okán 2000-2005 között 5 százalékponttal (évente 25 000 új tulajdon) gyarapodott. A külterületi birtoktestek száma 2005-ben 2,7 millió volt.

A tulajdonváltás következményeként **a magántulajdon vált meghatározóvá** 83,2%-os részesedéssel. A használat tekintetében viszont a nagyarányú, mintegy 53%-os haszonbérlet – a koncentráltabb földhasználat révén – módosítja az arányokat.

A hazai földhasznosítás uniós összehasonlítása*

Gazdálkodási forma	EU-15	EU-10	EU-25	Magyarország
Mezőgazdasági terület				
összesen (1 000 ha)	140 987	38 209	179 196	5 864
aránya az összes területből (%)	43,5	51,7	45,0	63,1
Szántóterület				
összesen (1 000 ha)	74 125	28 663	102 788	4 513
aránya a mezőgazdasági területből (%)	52,6	75,0	57,4	76,9
A mezőgazdasági foglalkoztatottak				
száma (1 000 fő)	6 610	3 824	10 434	205
aránya (%)	4,0	13,0	5,4	5,2
A földellátottság (ha/fő)	20,7	10,2	16,7	28,6
Területi termelékenység** (€/ha)	1 074	-	-	349
Munkatermelékenység*** (€/fő)	22 902	-	-	10 125

*Az uniós adatok 2002-re, a haziak 2004-2005-re vonatkoznak **Egy hektár mezőgazdasági területre jutó bruttó hozzáadott érték ***Egy fő mezőgazdasági foglalkoztatottra jutó bruttó hozzáadott érték (1 € = 256 Ft)

Forrás: 15+10 Rómától Athénig Statisztikai Elemzés, KSH 2003.; www.faostat.fao.org; *Employment in Europe 2003. Eurostat, 2004.*; *Magyar Statisztikai Évkönyv 2004. KSH, 2005*

II. AZ ERŐFORRÁSOK VÁLTOZÁSA

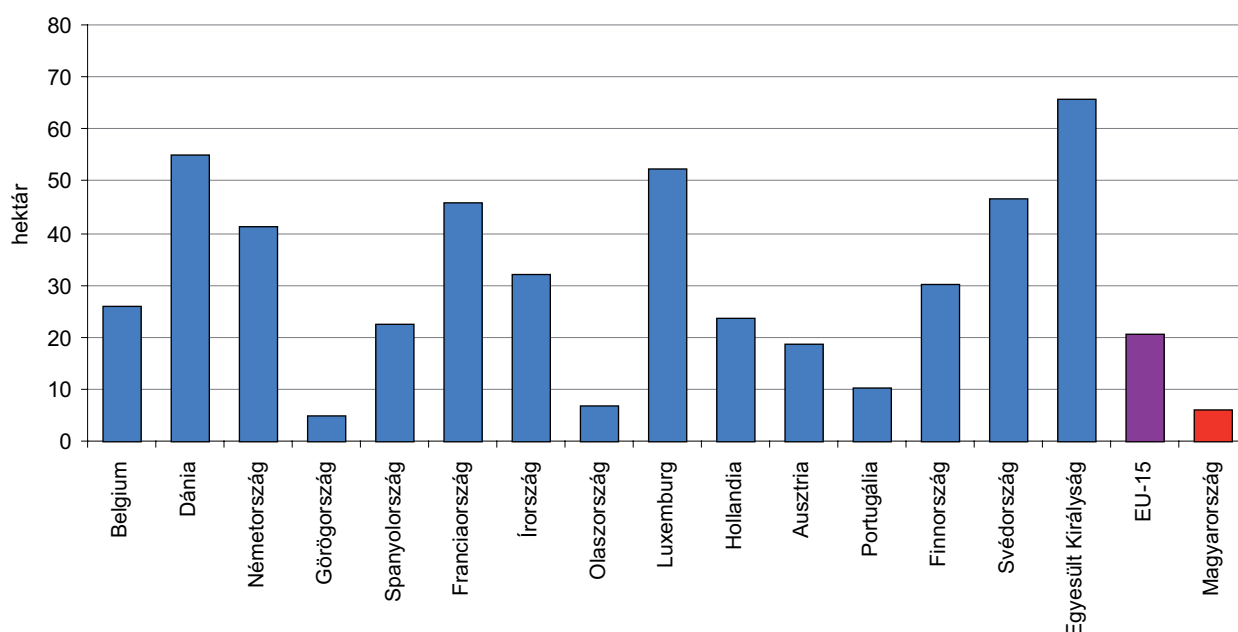
Az egyéni gazdaságok földhasználatában **az utóbbi 3-4 évben lassú koncentráció** figyelhető meg, de a kialakult birtokméret a többségnél messze elmarad az életképesség követelményétől. Az elaprózott birtokszerkezet ellenére **12 300 gazdaság műveli a termőterület 75%-át**. Az 50 hektárnál nagyobb területet használó **8 345 egyéni gazdaság az egyének által használt terület 40%-án gazdálkodik**.

A vállalkozások számának, belső ará-

nyainak változása mellett a földhasználat koncentrációja az uniós tagországokban is, hazánkban is megfigyelhető.

Magyarországon 2003-ban az átlagos birtoknagyság elérte a 6,1 hektárt, de ez még mindig csak harmada az EU-15 átlagának. Erősebb koncentrációra van tehát szükség. Hazánkban a földterület átlagos mérete az egyéni gazdaságokban nőtt a leginkább, az 1991. évi 0,9 hektárról 2003-ra 3,3 hektárra emelkedett.

Az átlagos birtoknagyság 2003-ban

Forrás: EUROSTAT

A Nemzeti Földalap többféle eszközzel kíván javítani a kialakult szerkezeten. Legsikeresebbnek **a földet életjáradékért program** tekinthető, amelynek első két szakasza 2004. első félévében zárult le. A harmadik szakasz az újabb pénzügyi fedezet megteremtése és a szükséges előkészítés után 2005-ben indult, a negyedik szakasz pedig 2006-ban kezdődik el. A program eddig lezárult két szakaszában **16 272 pályázat** alapján közel **50 ezer hektár** megvételére került sor. A **pályázatok**, a felajánlott földrészletek **száma** és területe a pályázat második szakaszában a korábbiak több mint **kétszerezése nőtt**.

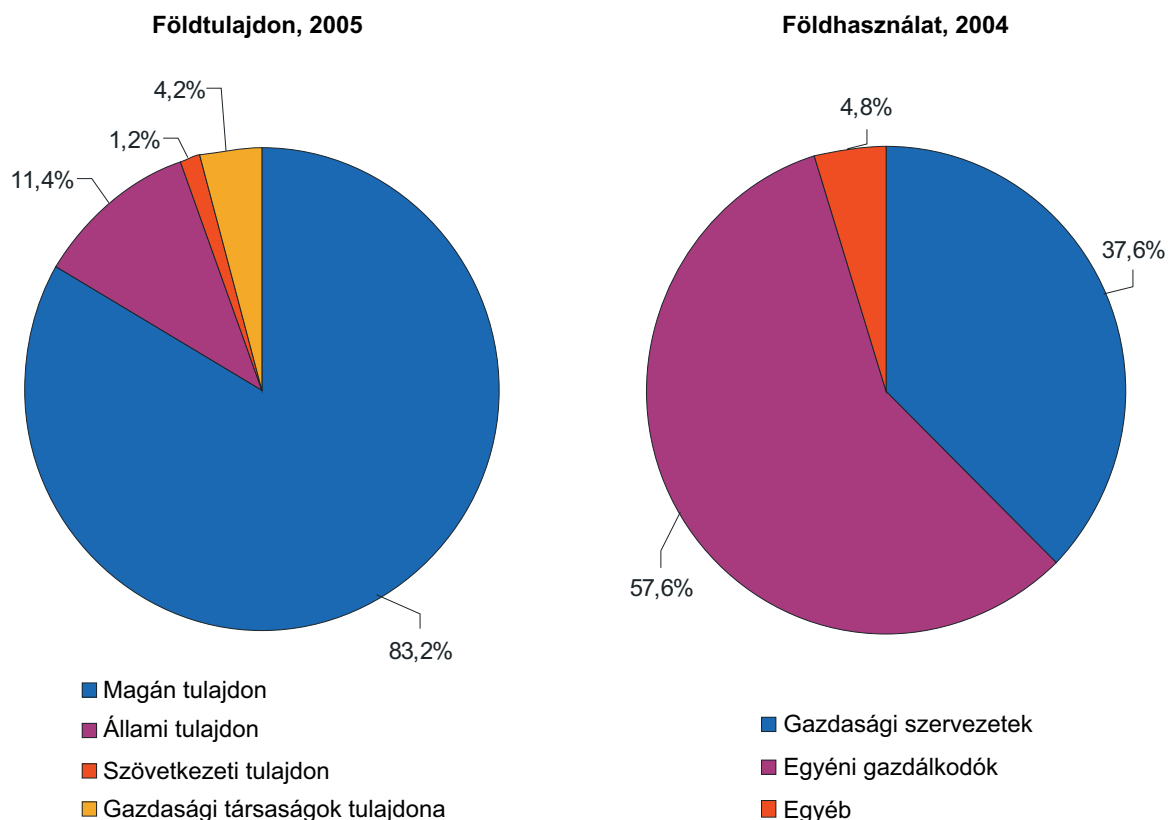
A piaci földforgalomról (adás-vétel és földbérlés) rendkívül kevés a hitelt érdemlő információ. Egybehangzó vélemények szerint, az uniós csatlakozás előtti évekre és

a csatlakozást követő időszakra egyaránt **a földpiac lassú élénkülése** jellemző.

Kereslet főként a nagyobb kiterjedésű, egybefüggő szántók és erdők iránt van. Nehezen értékesíthetők a **beékelődő**, szórtan elhelyezkedő, **kis méretű**, illetve a **rendezetlen tulajdonviszonyú** (osztatlan közös tulajdonú) területek.

Az élénkülő földpiacot a földárak mérsékeltebb, a bérleti díjak jelentősebb növekedése jellemzi. **A bérleti díjak** emelkedésében szerepet játszanak a földhasználatot illető földalapú támogatások, amelyek 40-50%-ára (esetenként a teljes összegére) bérleti díjként a tulajdonos tart igényt. Így alakul ki, hogy a bérleti díjak az Unióban a földárak 2,3-3,8%-át, hazánkban a jobb területeken **a föld árának 3-6%-át teszik ki**.

A földtulajdon és a földhasználat szerkezete*

* A mezőgazdasági terület alapján

Forrás: Országos igazgatási határos fekvésenkénti és összevont főösszesítők, 2005. január 1. Magyar Statisztikai Évkönyv 2004. KSH 2005.

A „termőföldet életjáradékért” program I-II. szakaszának adatai 2004

Régiók	Pályázatok		Felajánlott föld-részletek		Felajánlott terület		A felajánlott	
	száma (db)	aránya (%)	száma (db)	aránya (%)	hektár	arány (%)	földrészlet	birtok
							átlagos területe (ha)	
Közép-Magyarország	702	4,4	1 320	5,5	1 515,8	3,1	1,1	2,2
Közép-Dunántúl	913	5,7	1 437	6,1	3 065,9	6,2	2,1	3,4
Nyugat-Dunántúl	1 565	9,6	2 703	11,4	4 166,3	8,5	1,5	2,7
Dél-Dunántúl	1 746	10,7	2 941	12,4	5 552,8	11,3	1,9	3,2
Észak-Magyarország	3 403	20,9	5 337	22,4	9 928,1	20,2	1,9	2,9
Észak-Alföld	3 265	20,0	3 963	16,7	11 583,9	23,6	2,9	3,5
Dél-Alföld	4 678	28,7	6 089	25,5	13 286,9	27,1	2,2	2,8
Ország összesen	16 272	100,0	23 790	100,0	49 099,8	100,0	2,1	3,0

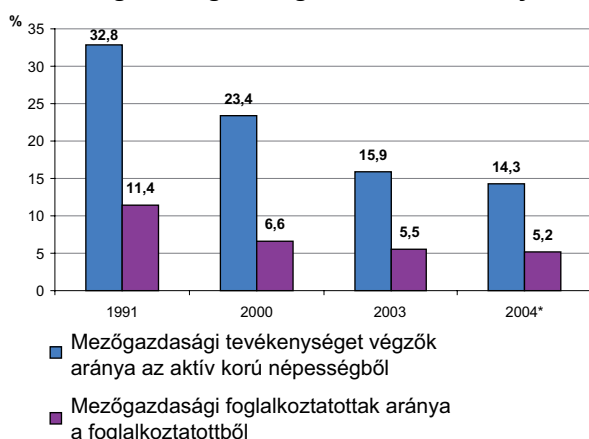
Forrás: Az FVM Földügyi és Távérzékelési Főosztályának adatközlése alapján

2. Emberi erőforrás

A mezőgazdaságban foglalkoztatott (főfoglalkozású) **munkaerő létszáma (5,2%-os foglalkoztatási részesedéssel)** 2004-ben **204,9 ezer fő** volt. A főfoglalkozá-

sú mezőgazdasági munkaerő többszörösét (hatszorosát) teszik ki azok, akik **nem fő-állásban**, különböző indíttatásból és céllal foglalkoznak mezőgazdasági termeléssel. A mezőgazdasági termelést végzők mindkét csoportja 1991-2003 között a felére csökkent.

A mezőgazdasági tevékenységet végzők és a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya

* Becsült adat

Forrás: Népszámlálás 1990. Összefoglaló adatok KSH 1991.; ÁMÖ 2000.; GSZÖ 2003. KSH; Magyar Statisztikai Évkönyv 2004. KSH 2005.

A **hagyományos mezőgazdasági foglalkoztatás** körébe tartozó munkaerő-csoportok (szövetkezeti tag, mezőgazdasági vállalkozó, mezőgazdasági vállalkozó önálló segítő családtagja) közül 2003-2004-ben **csupán a vállalkozók száma növekedett** (56,9 ezer fő). Létszámuk így is 10 %-kal alacsonyabb a 2001-ben regisztrált létszámnál.

Az Európai Unió országaival megegyezően Magyarországon is **egyre kedvezőtlenebb az agrárágazatban foglalkoztatottak korösszetétele**. A középkorú és idősödő (**40 éves és idősebb**) korosztályokhoz tartozik a mezőgazdasági **munkaerő 59%-a**. A **legfiatalabbak** mezőgazdasági kötődése határozottan mérséklődik.

A mezőgazdaságban foglalkoztatottaknak csupán **7,7%-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel** (egyetem, főiskola), **58,2%-a középiskolát, 34,1%-a pedig általános iskolát végzett**. Az iskolai végzettség szerinti megoszlás azonban ma kedvezőbb, mint a kilencvenes évek elején volt.

Az egyéni gazdálkodóknál az **Európai Unióval kapcsolatos ismeretek**, valamint a **gazdaságvezetéssel összefüggő szakismeretek hiányosak**, melyhez hozzájárul az is, hogy az iskolarendszeren kívüli felnőttképzés és a **szaktanácsadási rendszer kiforratlan**. A fentiek miatt a gazdálkodók új piaci körülményekhez való alkalmazkodó és

kezdeményező készsége nem megfelelő és az uniós támogatások felhasználásával mielőbbi javításra szorul.

Az **élelmiszeriparban** a mezőgazdasághoz viszonyítva mérsékeltebb létszámcsökkenés következett be. Az élelmiszerfeldolgozás **foglalkoztatási részesedése** tartósan 3-4% körüli, 2004-ben 141,1 ezer fő foglalkoztatásával **3,6%-ot képviselt**. Az előző évhez képest a foglalkoztatottak számában 7,2%-os csökkenés következett be, amely a piacvesztésre, a termelés mérséklődésére és az iparági racionalizálásra, technológiai korszerűsítésre vezethető vissza.

Bár pontos statisztikával nem rendelkezünk, a **kiskereskedelmi** forgalom struktúrájából következően hasonló nagyságrendű foglalkoztatás valószínűsíthető az élelmiszer és élvezeti cikkek forgalmazása terén is.

3. Műszaki technikai ellátottság

A mezőgazdaság nemzetgazdasági **beruházásból való részesedése**, főként a műszaki fejlesztések, gépberuházások hatására, az utóbbi évtizedben 2,9%-ról a számbavétel módjának változása mellett ugyan, de **6,2%-ra növekedett 2003. évre**. A 2004. évi megtorpanást követően 2005-ben – főleg a raktárépítéseknek köszönhetően – mind a beruházások értéke, mind pedig a gépbeszerzések nagysága ismét növekedésnek indult.

Főbb mezőgazdasági gépek értékesítése

Megnevezés	Értékesítés mezőgazdasági felhasználóknak*		
	2003 (db)	2004 (db)	2003. év = 100%
Traktorok összesen	4 582	1 506	32,9
Gabonakombájnok	700	184	26,3
Rakodógépek	616	266	43,2
Pótkocsik	670	365	54,5
Ekék	1 098	416	37,9
Műtrágyaszóró gépek és adapterek	924	524	56,7

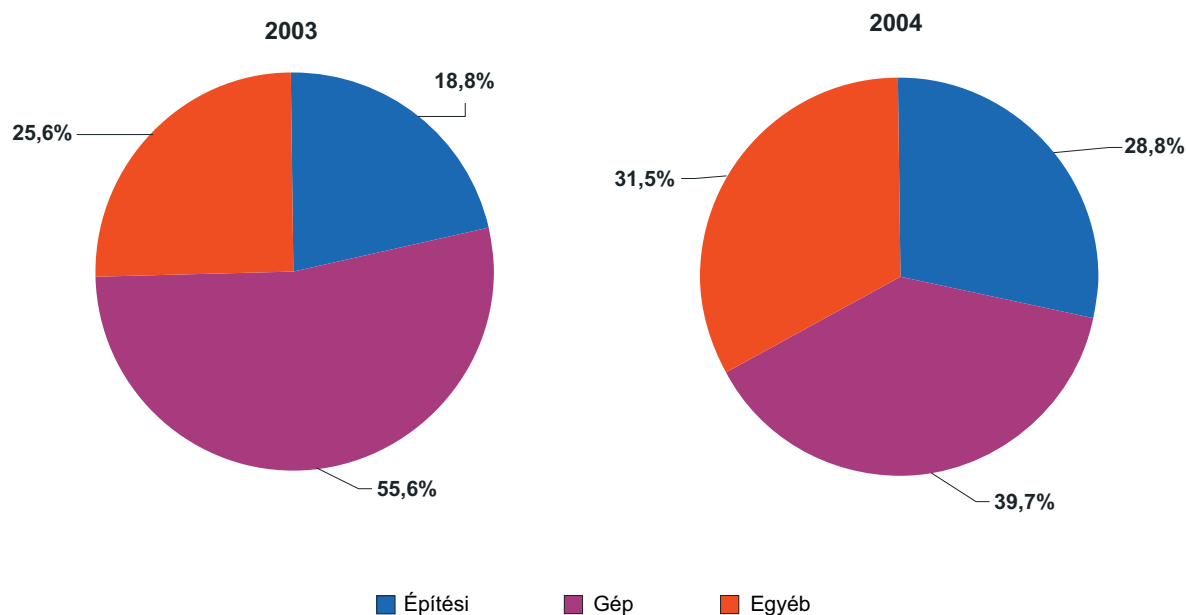
* Használt gép értékesítés nélkül

A beruházások átmeneti visszaesését részben a csatlakozás előtti „felkészülési” gépbeszerzési hullám, majd a támogatási rendszer szerkezetének módosulása, illetve a nemzeti források helyére belépő AVOP-pályázatok elhúzódó megjelenése és elbírálása idézte elő.

Az **építési beruházások** aránya 2003-2004 között növekedett. Az építési fej-

lesztések jelentős része a tárolókapacitás bővítését célozta, ezen belül a hűtőházak, növényházak, zöldség- és gyümölcsstárolók támogatásának aránya már 2003-ban meghaladta az 50%-ot, a magtárak, takarmánykeverők és terményszárítók létesítése pedig, a források 40%-át kötötte le. Az AVOP keretében a 2005. év végéig 2,5 millió tonna új raktárkapacitás létrehozására és fél millió tonna felújítására született határozat.

A mezőgazdasági beruházások összetétele

Az agrotechnika fontosabb területei közül a **talajerő visszapótlásban** igen jelentős – az állattartás drasztikus csökkenésével összefüggő – **hiányosság** figyelhető meg. Igaz ugyan, hogy a kemikáliák és a szervestrágya mérsékelt felhasználása **az EU átlagnál alacsonyabb környezetterhelést „eredményez”**, az eddig is alacsonyabb terhelés mellett.

Öntözéses termelésre a mezőgazdasági terület mintegy 2,5%-án kerül sor.

Az agrotechnika fenti jellemzői többségükben a **gazdasági szervezetek előnyét mutatják**, amely az egyéni és a társas gazdálkodási forma területi részesedésének kö-

zeledése miatt az egyéni gazdaságokban igen sürgető fejlesztéseket indokol.

Az **élelmiszeripar** a nemzetgazdaság összes beruházásából 2004-ben 4,1%-kal részesedett. A beruházások folyó áron számolt értéke 2000-2004 között közel 50 %-kal nőtt, az előző évhez mérten pedig 17%-os növekedés következett be. A **beruházások 70%-a** a technológia korszerűsítését szolgáló **gépberuházás**, míg a technológiát, kiszolgáló **épületek** létesítése, felújítása, korszerűsítése a beruházásra rendelkezésre álló források mintegy **30%-át** kötötte le. A beruházások teljesítményértékének növekménye a két eszközcsoportban 2003-2004 között szinte azonos mértékű volt.

Agrotechnikai jellemzők

Megnevezés	2003			2004*		
	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok	Összesen	Gazdasági szervezetek	Egyéni gazdaságok	Összesen
Szervestrágyázott terület (ha)	119 015	234 368	353 383	120 776	339 402	460 178
megoszlása (%)	33,7	66,3	100,0	26,2	73,8	100,0
aránya** a mezőgazdasági terület %-ában	5,5	6,8	6,3	5,5	10,0	7,8
Egy hektár mezőgazdasági területre jutó szervestrágya (t/ha)	29,7	17,0	-	31,3	12,2	-
Öntözött terület (ha)	105 105	43 599	148 704	86 582	34 014	120 596
megoszlása (%)	71	29	100	71,8	28,2	100,0
aránya** a mezőgazdasági terület %-ában	4,9	1,3	2,7	3,9	1,0	2,1
Egy hektár mezőgazdasági területre felhasznált öntözővíz (m ³ /ha)	1 215	1 094	-	935	1 113	-
Műtrágyázott terület (ha)	1 463 565	1 264 749	2 728 314	1 624 074	1 655 970	3 280 044
megoszlása (%)	54	46	100	49,5	50,5	100,0
aránya** a mezőgazdasági terület %-ában	68,2	36,9	48,9	73,7	49,0	55,9
Egy hektár mezőgazdasági területre jutó műtrágya hatóanyag (kg/ha)	90	44	75	100	59	79

*Előzetes adatok

**Az adott gazdaságcsoporthoz tartozó mezőgazdasági területe = 100%

Forrás: Mezőgazdasági Statisztikai Évkönyv 2003. KSH 2004.

III. KÖZÖS AGRÁRPOLITIKA ALKALMAZÁSA

A 2004. év komoly próbatétel volt a csatlakozó országok, így hazánk agrárirányításának is. Az agrártámogatások EU által előírt rendjének alkalmazása – minősíthetnénk úgy, hogy – jogi, intézményi, pénzügyi reformot igényelt. A megkésett intézkedések és a gazdasági szereplők alkalmazkodási nehézségei miatt a „betanulás” nem sikerült zökkenőmentesen. Ráadásul a támogatási automatizmusok mellett rendkívüli szerepet kapott a pályáztatási eljárás – és mindkettőnél az ellenőrzés. Az eljárásokból adódik, hogy a „csonka” 2004. év értékelése csak a 2005. év körülményeinek vizsgálatával együtt lehetséges.

1. Intézményi háttér

Magyarország kifizető és intervenciók ügynöksége, a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) az Agrárintervenciók Központ és a SAPARD Hivatal jogutódjaként jött létre 2003. július 1-én. A 8 igazgatóság-ból álló MVH központi irodáin és 19 megyei kirendeltségén keresztül végzi feladatait. Hatáskörébe tartoznak többek között az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap (EMOGA) Garancia Részlegéből és a nemzeti költségvetésből „társfinanszírozott” közvetlen támogatások, valamint a vidékfejlesztési támogatások kifizetése, a bel- és külpiaci támogatási intézkedések, az intervenciók rendszer működtetése, az EMOGA Orientációs Részlegéből finanszírozott Agrár és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP) támogatási intézkedések és nem utolsósorban a közvetlen támogatásokhoz szükséges Integrált Igazgatási és Ellenőrzési Rendszer (IIÉR) működtetésével, ezen belül a gazda- és ügyfélregiszter, valamint a Mezőgazdasági Parcella Azonosító Rendszer (MePAR) kezelésével ösz-

szefüggő feladatok. Az MVH már több mint 80 támogatási jogcímet kezel.

2. Támogatások kifizetése

A közvetlen támogatások kifizetése a lassú elbírálás és ellenőrzés, valamint a formailag hibás kérelmek és túligénylések nagy száma miatt nem indult időben és zökkenőtől mentesen. Az MVH a 2004. évi egyszerűsített területalapú támogatást (SAPS) közel 204 ezer igénylőnek fizette ki 2005. április 30-ig, összesen 80,8 milliárd Ft értékben. A támogatásra jogosult terület meghaladta a 4,95 millió hektárt. A szántóföldi növények nemzeti kiegészítő támogatását 163 ezer igénylő kapta meg, összesen 31,8 milliárd Ft értékben. (A csatlakozás előtt nemzeti kiegészítés előleg formájában a gazdák mintegy 50 milliárd Ft-hoz jutottak hozzá.) A támogatásra jogosult terület meghaladta a 3,53 millió hektárt. Az elutasított és visszavont területalapú támogatási kérelmek száma 5 ezer körül volt.

A támogatási igénylések száma 2004-ben

Megye	SAPS	Szántóföldi top-up	Dohány-Burley top-up	Dohány-Virginia top-up	Rizs top-up	Hízott bika támogatás
Bács-Kiskun	26 106	18 483	129	57	0	257
Baranya	5 049	4 335	1	0	0	186
Békés	18 285	17 263	7	0	29	549
Borsod-Abaúj-Zemplén	10 471	6 364	5	5	0	63
Csongrád	13 232	11 521	18	3	0	326
Fejér	6 852	6 084	0	0	0	138
Főváros és Pest	11 069	8 513	10	0	1	148
Győr-Moson-Sopron	7 532	6 602	0	0	0	653
Hajdú-Bihar	22 102	20 107	60	18	0	339
Heves	9 118	3 738	5	6	0	43
Jász-Nagykun-Szolnok	12 090	10 634	7	4	34	266
Komárom-Esztergom	2 592	2 302	3	0	0	90
Nógrád	2 739	2 005	0	0	0	18
Somogy	7 455	5 683	5	1	0	103
Szabolcs-Szatmár-Bereg	29 733	23 300	1 118	351	0	212
Tolna	7 125	6 315	0	0	0	168
Vas	3 656	3 221	0	0	0	252
Veszprém	4 704	3 087	0	0	0	160
Zala	3 963	3 459	0	0	0	98
Összesen	203 873	163 016	1 368	445	64	4 069

Forrás: MVH

A 2005. évben a SAPS támogatást valamivel több, mint 207 ezren igényelték, az igénylések által lefedett terület mintegy 5 millió hektár. A formai hibás kérelmek aránya az év közepén elérte a 10%-ot, a túligénylőké a 15%-ot. A végrehajtás ütemezése szerint a tartalmi és keresztellenőrzések 2005. december közepéig befejeződtek. A 2005. évi SAPS támogatások összege meghaladja a 93 milliárd Ft-ot. A GOFR-, a dohány-, a héjas gyümölcs- és az energianövény-borítékhoz tartozó mintegy 72 milliárd Ft nemzeti kiegészítő támogatást az MVH előreláthatóan 2006. február közepéig folyósítja. A szántóföldi növények nemzeti kiegészítő támogatására 2005-ben is 163 ezer igénylés érkezett, az igénylések által lefedett terület 3,68 millió hektár.

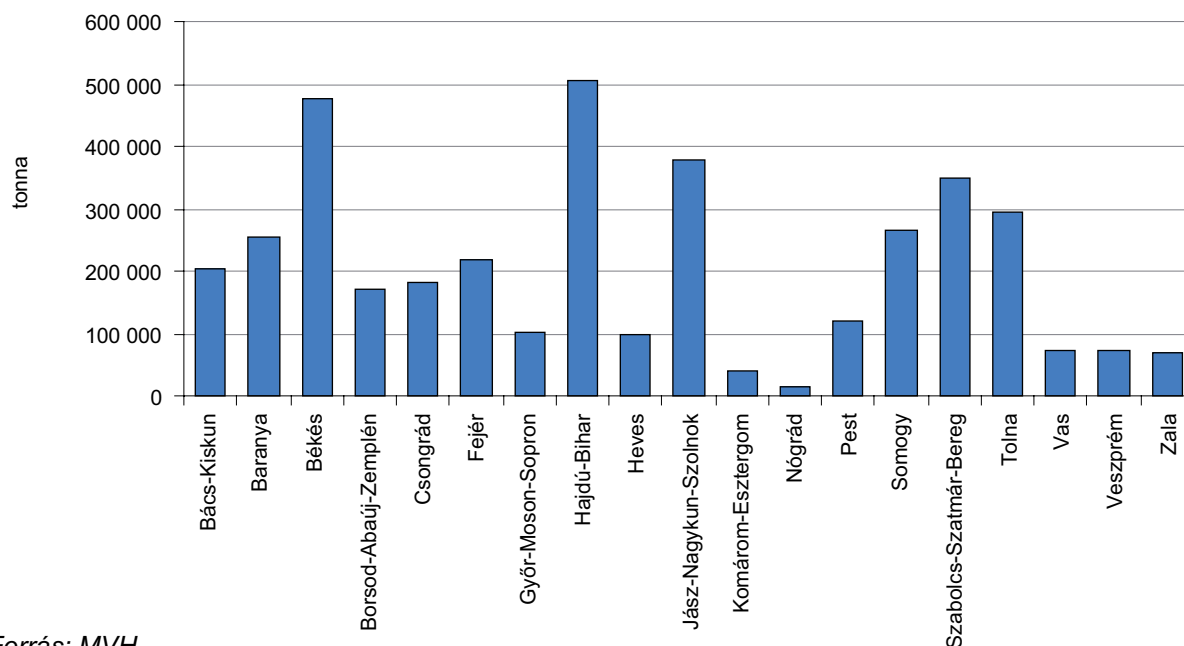
Ami az állattenyésztés 2005. évi **nemzeti kiegészítő támogatásait** illeti, az MVH 5 100 **tejtermelőnek** küldte ki a támogatási lapot, amely lényegében valamennyi potenciális jogosultat jelenti. A **hímivarú szarvasmarhák** hizlalásának nemzeti kiegészítő támogatására 9 146 db kérelem alapján több,

mint 45 ezer állat után került megítélésre pénzügyi segítség. A **húshasznú tehének** tartásának nemzeti kiegészítő támogatására közel 9 200 kérelem került pozitív elbírálásra, amely 115 ezer állat utáni folyósítást tett lehetővé. Az **extenzív szarvasmarha** tartás további 9 773 kérvény alapján került támogatásra. Az **anyajuh** tartás esetén mintegy 6 600 elfogadott kérvény mellett a támogatás kihasználtságának mértéke csaknem 100%: több mint 1,1 millió darab állat után kerül sor kifizetésre. Ugyanezen ágazat kedvezőtlen adottságú területeken (LFA) járulékos nemzeti kiegészítő támogatást élvez, melyre 2 368 db igénylés alapján kerül sor.

3. Piaci beavatkozások

A 2004/2005. gazdasági évben intervenciós felvásárlásra felajánlott gabona mennyisége nettó 3,93 millió tonna volt. Ekkora mennyiség egy-két hónapon

Intervencióra felvásárolt gabona mennyisége megyei bontásban
(2004/2005. gazdasági év)

Forrás: MVH

belüli átvételére az MVH nem volt – megfelelő raktártér hiánya miatt nem is lehetett – felkészülve. Adminisztratív okból vagy a helyszíni ellenőrzést követően 333 ezer tonna gabona átvételét utasították el. A Hivatal végül 2005 augusztusáig 3,42 millió tonnát helyben, míg 461 ezer tonnát a kijelölt intervenciós raktárakba történt beszállítás után átvett.¹

A 2005/2006. gazdasági évi intervenciós időszak kezdetéig az MVH 4,9 millió tonna intervenciós raktárkapacitást kötött le szerződéssel. 2005. december végéig az EU tagállamai közül Magyarországon ajánlották fel a legtöbb gabonát (összesen 3,5 millió tonnát) intervencióra.

Magyarország a 2004. évi bőséges **szőlőtermés** miatt 400 ezer hektoliter asztali és 100 ezer hektoliter minőségi bor lepárlására kapott támogatást, ebből azonban 2005-ben előreláthatóan csak 45 ezer hektolitert tudunk kihasználni. Ehhez kapcsolódóan megjegyzendő, hogy a 2005/2006. borpiaci évben szőlőtermelés végleges feladásáért járó támogatás is alkalmazásra kerül, aminek nyomán mintegy 5 ezer hektár

¹ A 2004/2005. gazdasági év tapasztalatai és a 2005/2006. gazdasági év terméskilátásai alapján a szakértők 1,5-2 millió tonna korszerű, intervenciós gabonátárolására alkalmas raktárkapacitás megépítését tartották szükségesnek, aminek megvalósításához az AVOP és az Agrárfejlesztési Hitelprogram nyújtott támogatást a beruházóknak.

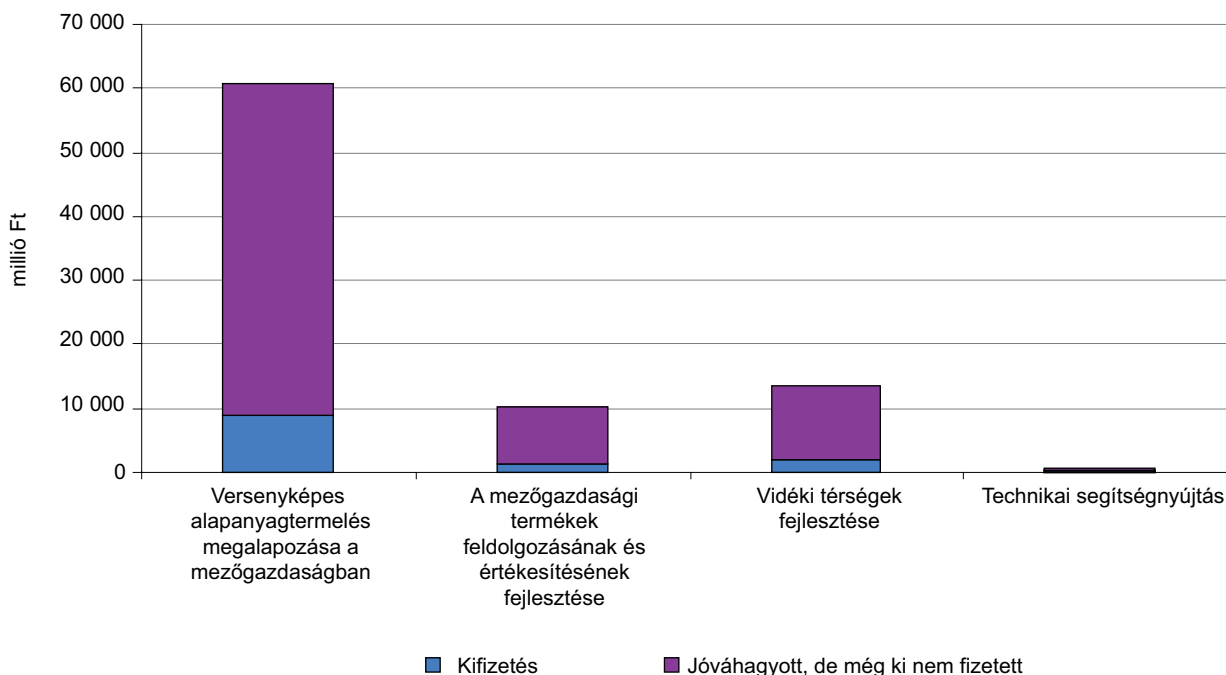
szőlőültetvény kivágásával lehet számolni. Ugyanakkor 2004-2006-ban, két borpiaci év alatt Magyarország 4,6 milliárd Ft-ot költött a szőlőültetvények korszerűsítésére.

A **cukorrépatermés** átlagon felüli volt 2004-ben, ezért a 2005. évre 46 474 tonna cukorkvótát (az A és B kvóta 11,6%-a) kellett áthozni; az MVH 110 500 tonna cukrot vásárolt fel intervencióra. A túltermelés miatt termelési kvótánkat az Európai Bizottság a 2005/2006. gazdasági évre 11,2 ezer tonnával csökkentette.

4. Vidékfejlesztési pályázatok

Az AVOP célja a Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) megvalósítása az agárgazdaságban és a vidékfejlesztés terén. Az AVOP intézkedései nem teljesen új keletűek, egy részük már a SAPARD programban is szerepelt. Ezek különböző prioritások köré csoportosulnak, amelyek közül pályázati felhívás 2004-ben és 2005-ben többek között a mezőgazdasági beruházások támogatása, a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztése, a falu-fejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése, a fiatal gazdálkodók induló támogatása, valamint a LEADER+ intézkedések esetében jelent meg.

Jóváhagyott AVOP támogatások és kifizetésük 2005. november közepéig

Forrás: MVH

Az AVOP keretében a 2004-2006 közötti időszakban rendelkezésre álló forrás 106,1 milliárd Ft, amely összeg 6,1 milliárd Ft kormányzati többletforrással egészül ki. A fenti pályázati felhívásokra 2005. november közepéig összesen 6 007 pályázat érkezett, ezek támogatási igénye 166,5 milliárd Ft volt. A pályázatok közül 1 379-et utasítottak el vagy vontak vissza. Az MVH 4 474 pályázatot fogadott be, ebből 3 200 esetben született támogató döntés, ezek összes támogatási igénye 85,5 milliárd Ft, vagyis a rendelkezésre álló források 76,2%-a. Eddig 2 883 szerződés lépett hatályba, kifizetés 1 071 esetben történt, összesen 12,5 milliárd Ft értékben.

A legnagyobb tételt a mezőgazdasági beruházásokra kifizetett 8,7 milliárd Ft jelentette (a jóváhagyott támogatási igény összesen 59,3 milliárd Ft, a hatályba lépett szerződések száma 2 139 volt). A második legnagyobb tétel a vidéki térségek fejlesztésére kifizetett 1,9 milliárd Ft (a jóváhagyott támogatási igény összesen 13,7 milliárd Ft, a hatályba lépett szerződések száma 543 volt), a harmadik a mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesítésének fejlesztésére kifizetett 1,4 milliárd Ft (a jóváhagyott támogatási igény összesen 10,2 milliárd Ft, a hatályba lépett szerződések száma 92 volt).

A Nemzeti Vidékfejlesztési Tervet (NVT) Magyarország először 2003 júliusában nyújtotta be az Európai Bizottságnak. Brüsszel többszöri módosítás után 2004 augusztusában fogadta el a végleges változatot. Az NVT összefogja az EMOGA Garanciarészegéből finanszírozott vidékfejlesztési intézkedéseket, úgymint agrár-környezetgazdálkodás, kedvezőtlen adottságú vagy környezetvédelmi korlátozások alá eső területek támogatása, az EU környezetvédelmi, állategészségügyi, állatjóléti és élelmiszer higiéniai követelményeinek való megfelelés elősegítése, mezőgazdasági területek erdősítése stb.

Az MVH az NVT keretében november elejéig összesen 39,4 milliárd Ft támogatást fizetett ki. Agrár-környezetgazdálkodási támogatásra 32 685 pályázat érkezett, a támogatási igény meghaladta a 74 milliárd Ft-ot. Az igénylések 1,96 millió hektárt fedtek le, illetve 62 490 állatot érintettek. A befogadott kérelmek száma 24 160, az eddigi kifizetés összesen 34,9 milliárd Ft. A kedvezőtlen adottságú területek támogatására 793 kérelmet nyújtottak be 2005-ben, szemben a 2004. évi 5 762 pályázattal. Ebből az MVH 113 igénylést utasított el, kifizetés 1,5 milliárd Ft értékben történt. A mezőgazdasági területek erdősítésére 2,6 milliárd Ft-ot utaltak ki.

Az NVT számításba vehető forrásai, valamint a kifizetett összegek

Me: Mrd Ft

Jogcímek	Számításba vehető forrás 2005-ben	Kifizetett összeg*
Agrár-környezetgazdálkodás	25,0	34,9
Kedvezőtlen adottságú területek	6,9	1,5
Mezőgazdasági erdő-sítés	6,0	2,6
Félig önellátó gazdaságok szerkezetátalakítása	1,8	0,2
Termelői csoportok támogatása	3,1	0,1

*2005. november közepéig

Forrás: MVH

Magyarország 2004 decemberében a NVT forrásai 25%-ának (56,6 millió €) átcsoportosítását kérte az Európai Bizottságtól nemzeti kiegészítő támogatásokra. A Bizottság 10 milliárd forint (20%) átcsoportosítását engedélyezte, így Magyarország a 2004. évi nemzeti kiegészítő támogatásokat részben az NVT forrásaiból finanszírozta, míg az ezáltal felszabaduló nemzeti forrásokból a sertés- és csirkehizlalás haszonállat-tartási támogatását fedezte. Az átcsoportosítás leginkább az NVT agrár-környezetgazdálkodási és az EU követelményeinek való megfelelés elősegítése intézkedéseit érintette. Magyarország lehetőséget kért az NVT 2005. és 2006. évi forrásaiból is 20% átcsoportosítására.

A mezőgazdasági termelőknek történt kifizetések 2005-ben (előzetes adatok)

Me: Mrd Ft

Jogcímek	2005
Nemzeti támogatások	157
MVH által fizetett támogatások	277
ebből:	
Közvetlen támogatások	154
NVT intézkedések	39
AVOP, SAPARD	45
Piaci intézkedések	39
Összes támogatás	434
Intervenciós felvásárlás ellenértéke és raktározási költségterítése	146
Kifizetések összesen	580

Forrás: MVH, FVM

Az MVH 2003-ban 1,48 milliárd forint, 2004-ben 14,41 milliárd forint, míg 2005. november közepéig további 26,29 milliárd Ft SAPARD támogatást fizetett ki.

A tagállami lét első éve (2004) tehát támogatási szempontból „soványra” sikerült, a második (2005) viszont – az áthúzódó támogatás-torlódásnak köszönhetően – viszonylag kedvezőre. Az elkövetkező években – emelkedő támogatási összegek mellett – a megváltozott (utófinanszírozó!) támogatási rendszer „beállítására” lehet számítani.

5. Magyar törekvések a KAP formálásában

A magyar agrárdiplomácia több, az agrárgazdaság jövője szempontjából lényeges kérdésben törekedett a magyar érdekek érvényre juttatására Brüsszelben. A legfontosabbak ezek közül az alábbiak:

Tekintettel az intervencióra felajánlott több millió tonna gabonafeleslegre, amit a magas szállítási költségek miatt a külpiacokon a 2004/2005. gazdasági évben levezetni nem lehetett, Magyarország a szomszédos tagállamokkal együtt szabadpiaci exporttámogatást kért a közép-kelet-európai régió számára. A kérést az Európai Bizottság elutasította, azon indoklással, hogy az intervenciós gabonakészletek értékesítésére több tendert is nyitott.

A közös **cukorpiaci rendtartás** 2005. évi reformja során Magyarország az önkéntes szerkezetátalakítási modellt támogatta. Az intervenciós ár 39%-os csökkentésénél kisebb mértékű és több lépcsőben végrehajtott csökkentést (végül 36%-ról született megállapodás, amit 4 év alatt hajtának végre), a cukorrépa-termelők 60%-nál nagyobb mértékű kompenzálását (64,2%-ról hoztak döntés) és a kompenzáció összegének elkülönített kezelését (a reform lehetővé teszi, hogy a támogatást a SAPS rendszerben is a cukorrépa-termelők kapják) tartotta indokoltnak. Javasolta továbbá a kompenzáció részleges termeléshez kapcsolását. Kiállt a kedvezményes (EBA) cukorimport kvótázása mellett, és szeretne volna elérni, hogy a pótlólagos „C kvóta” vásárlása csak az

EU-25 szerkezetátalakítási programjának sikeres végrehajtása után legyen lehetséges. Magyarország kérésre a tagállamon belül a gyárak között átcsoportosítható kvótahányadot 10%-ról 25%-ra emelték.

A Tanács elfogadta azt a magyar indítványt is, hogy a Szerkezetátalakítási Alapból azok a répatermelők is kaphassanak támogatást, akik a gyárbezárás miatt kénytelenek felhagyni a termeléssel.

Magyarország 2005 őszén egyeztetéseket kezdett Brüsszellel, amelyek során mindenekelőtt a 2004-ben és 2005-ben alkalmazott **nemzeti kiegészítő támogatások** 2006 utáni sorsát, valamint az összevont területalapú támogatásra (SPS) történő áttérés kulcsfontosságú részleteit kívánta tisztázni. Magyarország az SPS új tagállamokra rákényszerített regionalizált változatát az előrelátható redisztribúciós hatások és ágazati feszültségek miatt elfogadhatatlannak ítélte. Az Európai Bizottságnál több új tagállam is érvelt a vonatkozó tanácsi rendelet módosításának szükségessége mellett, ami-

nek köszönhetően várhatóan lehetőség nyílik a regionális modell bevezetésével a korábban kedvezőtlenebb helyzetbe kerülő gazdálkodók külön támogatási jogosultságokkal történő kompenzálására.

Magyarország jelezte az Európai Bizottságnak, hogy nem tartja indokoltnak több **régió kialakítását** az SPS rendszerben, amit az Európai Bizottság jogos felvetésnek ítélt.

Magyarország a balti államokkal együtt kérte az Európai Bizottságot, hogy az SPS rendszerben a **minimális üzemméret** a vonatkozó jogszabályban meghatározott 0,3 hektárral szemben 1 hektár lehessen. Ezáltal el lehetne kerülni a támogatási jogosultságok csökkenését, és nem nőnének az adminisztráció terhei.

Magyarország szeretné elérni, hogy 2007-től az állattenyésztés nemzeti kiegészítő támogatásait ne csökkentsék a tömegtakarmány-területek területalapú támogatásával sem a SAPS, sem az SPS rendszerben.

IV. KORMÁNYZATI SZEREPVÁLLALÁS

2004., az EU-csatlakozás megtörténte, rendkívüli feladatokat adott a Kormány, különösen pedig az agrárirányítás számára. A jogharmonizáció befejezésének munkálatai, a megnevezett derogációk hatályosulása, de leginkább a szükséges intézményi rendszer felállása és működőképessé tétele sokirányú munkát igényelt. Az új agrárpolitika nemzeti feltételeinek megteremtése mellett egy rendkívüli év anomáliáinak levezetése is terhelte az irányítást. A napi feladatokon túl pedig a távlatosabb munkára is sort kellett keríteni, új programok kidolgozását kívánta a kormányzati munka.

1. Intézményi korszerűsítés

A III. fejezetben részleteztük az új országos hatáskörű, önállóan gazdálkodó, **kifizető ügynökségként** akkreditált költségvetési szerv a **Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal** megalakulását. Az MVH feladatát központi szerve, illetőleg az önálló jogi személyiséggel nem rendelkező területi szervei útján látja el. A hivatal a folyamatos bővülés mellett feladatainak egy részét nehezen, jogos bírálókkal mellett volt képes ellátni.

A hivatal létrehozása számos más intézmény tevékenységének átalakításával is járt. Kiemelhető:

- jelentősen módosult a megyei **Földművelésügyi Hivatalok** szervezete és feladata;
- új feladatokat kapott az **Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet**;
- az **Országos Borminősítő Intézetre** delegálta az MVH a borágazat tevékenységének egyes ellenőrzési funkcióit;
- Az **Állami Erdészeti Szolgálat** látja el a továbbiakban a mezőgazdasági területek erdősítésével kapcsolatos új feladatokat.
- módosult és kiegészült a **Növény- és Talajvédelmi Szolgálat** és az **Allat-egészségügyi Szolgálat** feladatköre és több feladat hárult a Földhivatalokra is;
- az **Agrárgazdasági Kutató Intézet** működteti a tesztüzemi rendszert, a piaci árinformációs rendszert, és prognó-

zisokat készít a mezőgazdasági számlák rendszerére épülve;

- létrejött a **Magyar Élelmiszer-biztonsági Hivatal**.

Intenzív agrárkormányzati munkát kívánt a jogalkotás is. A csatlakozáshoz szükséges jogharmonizáció érintette a legalapvetőbb szakmai törvényeket: 2004-ben sor került az állattenyésztésről, vadászatról és vadgazdálkodásról, az élelmiszerekről, a termőföldről szóló törvények módosítására, megalkotására. Ha nem is ilyen ütemben, de 2005-ben is számos törvényi szintű szabályozásra került sor, többek között módosult az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi törvény, s az egyéni termelők nyugdíj előtti támogatása céljából számos, ezzel összefüggő törvény.

Külön kiemelés érdemel a falugazdász hálózat teljesítménye. Az FVM hivatalok részét képező intézmény fontos szerepet töltött be többek között a csatlakozással megváltozó körülmények megismertetésében, a pályázatok készítésében, de az agrárirányítás informáltságának biztosításában is. Az Agrárgazdasági Kutató Intézet vizsgálata szerint a gazdálkodók a legtöbb aktuális ismeretet ezen az úton szerezték.

2. Költségvetési agrártámogatások

A 2004. évi eredeti agrár- és vidékfejlesztési előirányzat összesen 290,3 milliárd Ft volt, melyből a nemzeti költségvetési forrás 154,1 milliárd Ft-ot (53%), az uniós pénz pedig 136,2 milliárd Ft-ot (47%) tett ki.

Az év a támogatások finanszírozása szempontjából rendkívül „bonyolult” volt.

Az EU-hoz való csatlakozással ugyanis a támogatások rendszere szerkezetében, forrásösszetételében és szabályozásában is alapvetően megváltozott. A szabályozás likviditási gondokat okozott, amelyeket a tárca nemzeti támogatások nyújtásával (még csatlakozás előtt), illetve a top-up-támogatás előrehozásával igyekezett feloldani.

Az intézkedések közül kiemelendő a csatlakozás előtt a használt földterület (8 ezer Ft/hektár) és az állatállomány alapján nyújtott 50 milliárd Ft összegű, megelőlegezett kiegészítő nemzeti támogatás. Bár ennek forrása a 2005. évi fejezeti költségvetés volt, az érintett termelők többsége azonban állami támogatással segített banki előfinanszírozás keretében már 2004-ben hozzájutott.

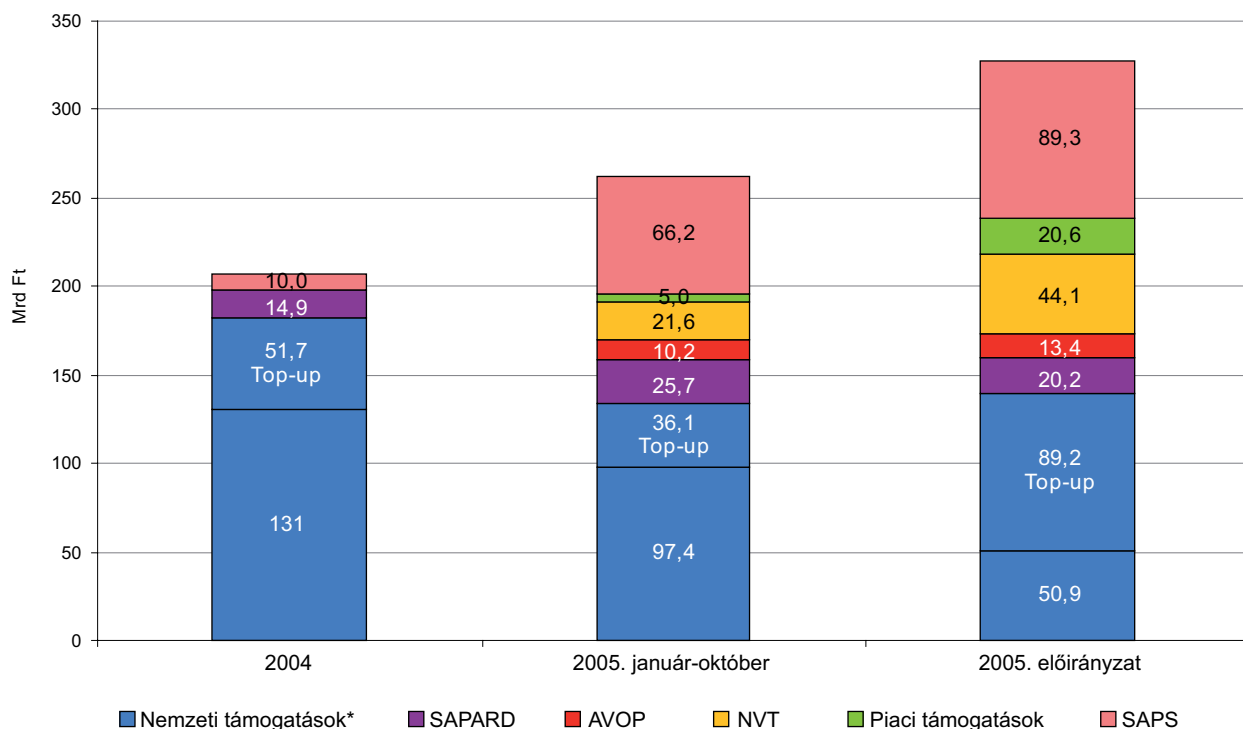
A rendelkezésre álló költségvetési előirányzatból 2004. december 31-ig mindössze 155,9 milliárd Ft-ot fizettek ki a termelőknek. A kifizetett összeget növelte a csatlakozás előtti megelőlegezett kiegészítő nemzeti támogatás. Javított a nehéz likviditási helyzetben a 203,1 milliárd Ft-nyi csatlakozási hitel.

Az átmeneti évnek tekinthető 2004. év után 2005-ben jelentősen változott az **ága-
zat költségvetésének** szerkezete, struktúrája. A változások főbb jellemzői:

- a 2004. évi alig több mint 200 milliárd forintos ténylegesen kifizetett támogatás 2005. év végére eléri – a 2004. évről áthúzódó kifizetések nélkül is – a teljes 327 milliárd forintos költségvetési előirányzatot,
- jelentősen bővült a teljes egészében EU költségvetéséből finanszírozott támogatások értéke, ezáltal az összes támogatáson belüli súlya (SAPS és piaci támogatások) tovább nőtt,
- az úgynevezett társfinanszírozás (EU és nemzeti költségvetés együttesen) keretében megvalósított fejlesztésekhez folyósított támogatások is változtak, mert a támogatási érték növekedésén túl (SAPARD), bővültek a támogatási jogcímek is (NVT és AVOP).

2005-ben a már említett társfinanszírozásban a SAPARD program keretén belül

Az agrártámogatások és a fontosabb jogcímek 2004-ben és 2005-ben

*A SAPS nemzeti kiegészítése (top-up) és nemzeti hatáskörben folyósított támogatások

finanszírozott fejlesztések támogatásainak 25-26%-át, az AVOP fejlesztések támogatásainak közel egyharmadát és az NVT programjában szereplő beruházások támogatásainak 20%-át finanszírozza a nemzeti költségvetés. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy mind 2005-ben mind pedig az azt követő években a nemzeti költségvetés szerepe az ágazat támogatásainak finanszírozásában továbbra is jelentős lesz.

3. Új programok indítása

A csatlakozással megnyílt lehetőségek túl a kormány új programok meghirdetésével is elő kívánta segíteni az agrárágazat fejlődését. Ilyen volt az előzőekben már említett Európa terv hitelprogramjának mintegy 200 milliárd Ft-os lehetősége, amely a korábbi hiteltartozások előnyösebb hitelekre való lecserélését szolgálta.

A **SAPARD** program 2004-ben további beruházási lehetőségekkel bővült (pl. gabona, takarmány, biológiai ecet, fűszerek, gyógynövények, méz feldolgozása). A kedvezményezettek köre kiegészült a zöldség- és gyümölcsstermelői értékesítési szervezetekkel, a beszerző szervezetekkel és a termelői csoportokkal. A támogatható intézkedésekhez csatolták a falufejlesztést és a tevékenységek diverzifikálását.

A csatlakozás csonka éve, valamint a kifizető intézmények és az igénylők rutintalansága következtében 2004-ben kifizetések az AVOP és az NVT forrásokból nem történtek. Azonban a pályázatok elbírálása, hibáik

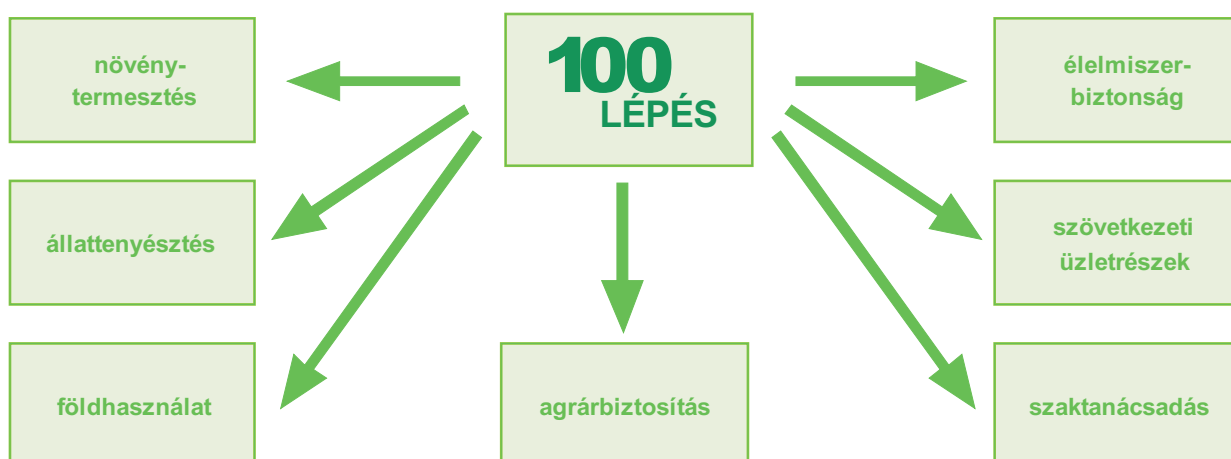
javítása folyt, és a sikeres pályázók, ha késve is de hozzájutottak a támogatásokhoz. Az NVT esetében a kifizetések csak 2005 közepe után indultak és várhatóan átnyúlnak a következő évre is.

A 2004. évi kiugró gabonatermés ráirányította a figyelmet az ország logisztikai helyzetére, különösképpen a tároló-kapacitások hiányára. Ezért indult el ebben az évben komoly kormányzati segítséggel a **tároló építési és felújítási program**. A program sikerét mutatja, hogy eddig közel 600 pályázó számára ítélt támogatást az Irányító Hatóság.

A továbbfejlesztett **Vásárhelyi-terv** 2004-től 2007-ig tartó I. ütemében az árvízvédelmi biztonság megteremtésére 65 milliárd Ft-ot fordít a kormány. Ugyanakkor a program további munkahelyek teremtésével és természetvédelmi fejlesztésekkel is együtt jár, valamint megalapozza a Tisza menti térségben az Unió által is támogatott ökoturizmust.

Új szemléletet tükröznek a 2005-ben meghirdetett **100 lépés program** keretében megvalósuló agrárlépések. A **hét agrárlépés** huszonkét agrárintézkedést foglal magában. Az agrárlépések mindegyike olyan intézkedéscsomag, amely az agrárgazdaság kritikus pontjain jelent hatékony beavatkozást. 2005 második felében indult programlépések 2006-tól fejtik majd ki hatáskukat. A részben jogszabály-módosításokat jelentő, részben további forrásokat biztosító, esetenként intézmények létesítését eredményező intézkedések az alábbi hét területre koncentrálnak.

A 100 lépés program agrárintézkedéseinek hét jellemző területe

4. Szakmai kapcsolatok szervezése, agrárdiplomácia

2004. elején összeült a **Nemzeti Agrár- és Vidékfejlesztési Kerekasztal**, melynek keretében az EU-csatlakozás idejére kidolgozásra került a **középtávú nemzeti agrárstratégia**. A stratégia középpontjába az élelmiszerbiztonság, a környezetgazdálkodás, továbbá a fenntartható fejlődés feltételeinek javítása, valamint a vidéki életfeltételek jobbítása került.

Az egyesülési jog alapján működő, de a közfeladat ellátására jogosító külön engedéllyel rendelkező szervezetek a **termék-tanácsok**. Feladatuk elsősorban az állami piacszabályozásban való közreműködés. A már elismert terméktanácsok tovább működhetnek, viszont 2003-óta feladataikat fokozatosan a **termékpálya bizottságok** veszik át. A termékpálya bizottság agrárpiaci rendtartási döntéseket előkészítő, egyeztető fórum.

A **Hegyközségek Nemzeti Tanácsa** a hegyközségek országos szervezete. E minőségében elsődleges feladata hogy segítse a hegyközségek és a hegyközségi tanácsok tevékenységét, továbbá együttműködjön a szőlő- és bortermeléssel kapcsolatban feladatokat ellátó hatóságokkal és intézményekkel.

Kormányzati beavatkozásra volt szükség 2004 során a **sertés-, a baromfi- és a tejágazatok piaci zavarainak enyhítésére** és a környező országokból származó tejimport illetve a tejimitátumok visszaszorítására is.

Az agrártörvényben foglaltaknak megfelelően a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter, valamint 23 agrár-érdekképviselő és agrárszervezet megbízottjai megállapodást írtak alá érdekegyeztetés

megújításáról. A megállapodás értelmében kétszintű érdekegyeztetési rendszer alakult ki. Létrehozták a **Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Érdekegyeztető Tanácsot (FÖVET)**, valamint az ágazati tanácsokat.

Kormányzati szerepvállalást kívánt az élelmiszerkereskedelemben tapasztalható anomáliák, az élelmiszerfogyasztásra veszélyes - többek között - import ügyek rendezése.

A mezőgazdasági termelők érdekképviselői szervei közvetlenül nem részesei az EU döntéshozatali mechanizmusának. A Közös Agrárpolitika megvalósításával kapcsolatos döntéseket azonban szabályozott keretek között erőteljes **lobbytevékenységükkel** képesek lehetnek befolyásolni. Ennek érdekében a tagállamok többségének **szakmai szervezetei közvetlen képviselőket tartanak fenn** az EU fővárosában, Brüsszelben. Ilyen, EU szintű szervezetek a Mezőgazdasági Szakmai Szervezetek Közösségi Szövetsége (**COPA**), a Mezőgazdasági Szövetkezetek Közösségi Szervezete (**COGECA**), a Fiatal Európai Farmerek Szervezete (**CESA**).

A **szomszédos országok** szaktárcáival kölcsönösen együttműködésre törekedett az FVM. A „**Visegrádi Négyek**” rendezvényei külön hangsúlyt kaptak. A **határon túli magyar gazdákkal** intézményes keretek között foglalkozott a minisztérium.

Miniszteri és államtitkári találkozókra került sor a dán, a finn, a holland, a lengyel, a német, a moldáviai, az olasz, az orosz, a román, a svéd, valamint az amerikai, a kínai, a japán és a tunéziai szakminisztériumokkal.

Elfoglalta állomáshelyét a tárca **pekingi és madridi szakattaséja**. Így már összesen 8 szakdiplomata, 16 országba akkreditálva képviseli hazánk érdekeit.

V. EREDMÉNYEK

A megelőző évek agrárpolitikai buktatói, az EU csatlakozás nem könnyű megélése ellenére 2004 és 2005 is a mezőgazdaság jó éve volt. A teljesítmény nőtt, bár annak struktúrája, a főágazatok kedvezőtlen, állattenyésztés rovására történő (további) elmozdulása okán nem a kívánt irányba változott. Ebből is adódóan a nyersanyagok feldolgozása, az élelmiszeripar teljesítménye mérséklődött, bár ez a kereskedelemben, ahol a forgalom emelkedett, nem okozott gondot.

Ágazatonként a kép rendkívül vegyes: a kedvező időjárás, némely ágazatnál a támogatási rend megváltozása javulást hozott, másoknál, főleg az állattenyésztés ágazatainál – a juh kivételével – viszont romlott a teljesítmény. A megelőző évinél jóval nagyobb növénytermesztési produktum az árak csökkenésével, a kevesebb állati termék kibocsátás az árszint emelkedésével, összességében pedig az együttes árszint mérséklődésével járt. Ennek is a következménye, hogy az agrárrolló a csatlakozás után is tovább nyílt.

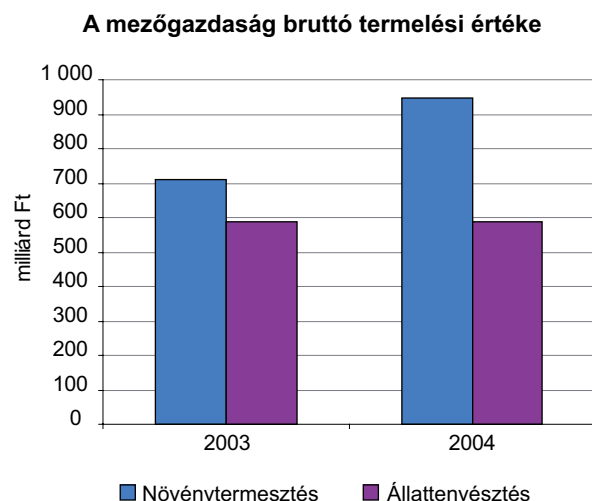
A különböző folyamatok eredményeként az ágazat szereplőinek alkalmazkodóképessége, így a pénzügyi helyzete is javult: 2004-ben és 2005-ben is csökkentek a veszteségek, növekedett az üzemek nyeresége. Az utófinanszírozó támogatási rendszerre való átállás az első évben még likviditási zavarokat okozott, de 2005-ben ez már nem ismétlődött meg. Az ágazat hitelszerkezete gyökeresen átalakult az éven túli hitelek javára.

Az a félelem, ami a csatlakozás miatti gyors fogyasztói árszint emelkedésének vélelme miatt alakult ki, nem igazolódott: az élelmiszerek fogyasztói árszint változása nem különbözött az átlagos árszint mozgásától.

A megnövekedett jövedelmek a személyi jövedelmek lemaradását nem mérsékeltek: a mezőgazdasági foglalkoztatottak átlagkeresete 2004-ben sem volt több, mint a nemzetgazdasági átlag kétharmada.

1. A mezőgazdaság teljesítménye

A mezőgazdaság 2004. évi bruttó kibocsátásának volumene – változatlan áron számítva – 22,6%-kal magasabb volt az előző évinél, ezen belül a növénytermesztés

teljesítménye kiemelkedően nőtt, az állattenyésztésé csökkent a 2003. évi szinthez képest. A nem mezőgazdasági (másodlagos) tevékenységek kibocsátása – 11%-kal, a mezőgazdasági szolgáltatásoké pedig 7%-kal haladta meg az előző évit. A folyó áron számított összes kibocsátás 17%-kal meghaladta a 2003. évi szintet.

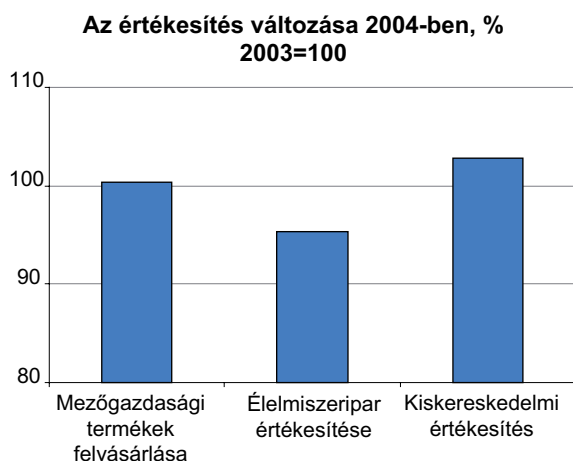
2. Felvásárlás, értékesítés

A mezőgazdasági termékek felvásárlása 2004-ben lényegében az előző évi szinten maradt. Ezen belül a növénytermelési és kertészeti termékek volumene 16,3%-kal növekedett, az élő állatoké és állati termékeké pedig 10,3%-kal csökkent az előző évhez képest.

Az élelmiszer, ital, dohánygyártás értékesítése árbevételének volumenindexe 95,3% volt 2004-ben az előző évhez viszo-

nyítva. Ugyanakkor az élelmiszer és élelmiszer jellegű vegyes kiskereskedelem forgalmának volumene csaknem 3%-kal nőtt.

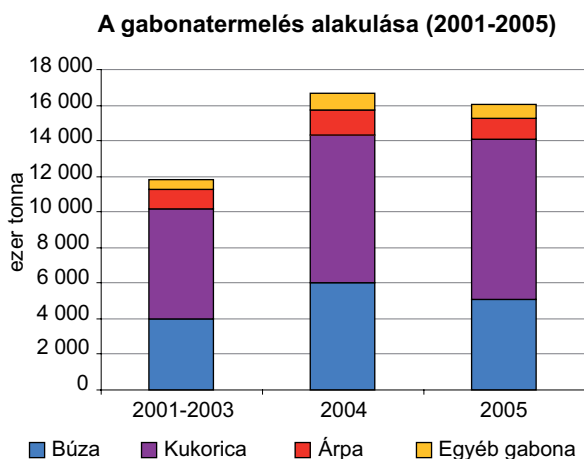
A tendencia lényegében ez évben is ismétlődik. 2005. január-szeptemberben kevesebb mezőgazdasági terméket vásároltak fel, mint az előző év hasonló időszakában, s az ipar értékesítése sem érte el a tavalyit. A kiskereskedelem volumene viszont 3-4%-kal haladja meg az egy évvel korábbit.

3. A főbb ágazatok teljesítménye

3.1 Gabonafélék

A rendkívül kedvező időjárásnak köszönhetően 2004-ben rekordtermés született, de a 2005. évi termés is kiemelkedőnek minősíthető, különösen a kukorica esetében. A 2004/2005. gazdasági évi túlkínálat, az export leállása, az intervenciós raktárkapacitások hiánya és a termelők tőkeszegénység-

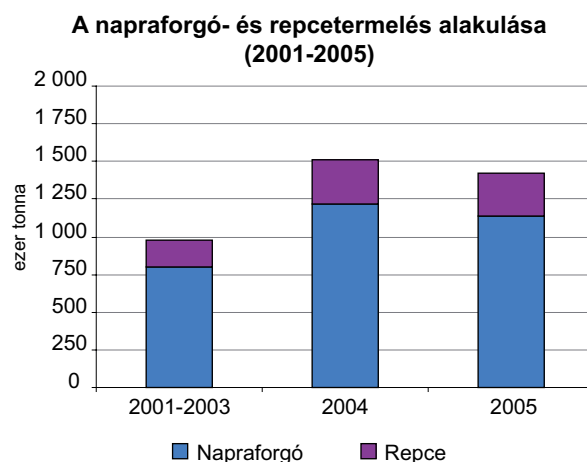

ből fakadó értékesítési kényszerének következtében a gabonafélék felvásárlási ára messze elmaradt az intervenciós árszinttől. A piaci nyomás 2005-ben sem enyhült lényegesen. Mindezek ellenére a vetési kedv ez év őszén sem csökkent: a búzát a korábbi évekhez hasonlóan 1,14 millió hektáron, az őszi árpát 184 ezer hektáron vetették el.

3.2 Olajnövények

Napraforgóból 1,2 millió tonnát takarítottunk be 2004-ben. E mennyiséggel Franciaország után az EU-25 második legnagyobb napraforgó-termelő tagállama voltunk, részesedésünk megközelítette a 32%-ot. A növény vetésterülete 8%-kal nőtt 2005-ben, elérte az 518 ezer hektárt. De bővült a vetésterület repceből is.

A klasszikus felhasználás mellett e növények adnak lehetőséget alternatív megoldásokra is: Magyarországon egy napraforgóra és egy repcére alapozott biodízel-üzem létesült. Az előbbi, 7,7 ezer tonna éves kapacitású üzem Mátészalkán található, beüzemelése 2006 első felében várható. A másik, 3 ezer tonna éves kapacitású feldolgozó Bánhalmán épült, 2005 novemberében kezdte meg a próbaüzemet.

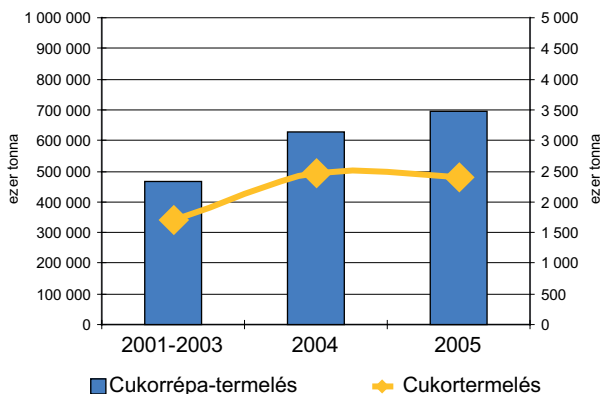

3.3 Cukorrépa

Míg a cukorrépa betakarított területe a 2001-2003 közötti évek átlagában 58 ezer hektár volt, az EU cukorpiaci rendtartása által nyújtott ár- és értékesítési garanciának köszönhetően 2004-ben 61 ezer hektárra nőtt. 2005-ben kisebb területről is rekordter-

més született. Mivel a biológiai cukorhozam a tavalyinál előreláthatóan alacsonyabb lesz, így a cukor előállításának valószínűsíthetően elmarad a 2004. évi 493 ezer tonnától.

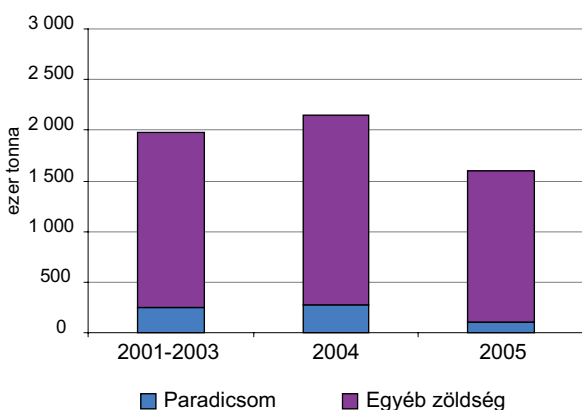
A cukorrépa- és cukortermelés alakulása (2001-2005)

3.4 Zöldség és gyümölcs

A hazai zöldség- és gyümölcságazat a biztos siker reményében tekintett az uniós csatlakozás elé, a várakozások azonban egyelőre nem váltak valóra. A belföldi

A zöldségtermelés alakulása (2001-2005)

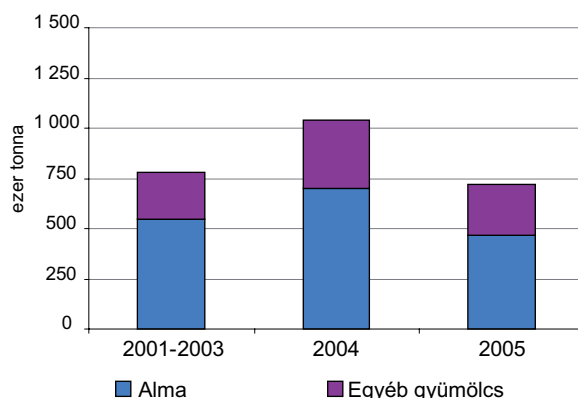

túlkínálat és az olcsóbb importáru nyomásának hatására a termelői árak számottevően csökkentek 2004-ben, a piaci verseny kiéleződött. Ennek következményeként a szántóföldi zöldségek vetésterülete csökkent 2005-ben. A különböző zöldségfélék kibocsátásának változása nagy szórást mutatott: míg pl. étkezési paprikából a kínálat jelentősen bővült, sikeres volt a gomba és a spárga termelése is, ipari paradicsomból viszont mindössze 110 ezer tonnát, az előző évi 50%-át (a támogatható mennyiség

85%-át) takarítottuk be. A termelés visszaesése általában az árak mérsékelt emelkedéséhez vezetett 2005-ben.

Gyümölcsstermelésünk az előző évinél 30%-kal volt nagyobb 2004-ben, elérte a 1,03 millió tonnát. Több termék (alma, meggy, szilva, bogyógyümölcsök) piacán a túlkínálat okozta súlyos zavarral szembesültünk. Az ágazatban továbbra is az almatermelés volt túlsúlyban. Kereslet hiánya okán az étkezési alma jelentős része is léalmaként hasznosult. A termelői szervezetek megjelenése előrelépést jelent, ám az elkövetkező években szükség lesz fejlődésük felgyorsítására.

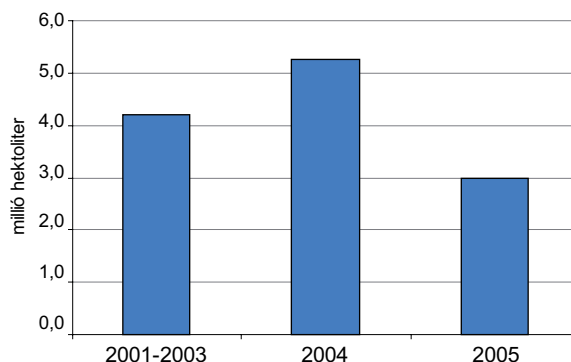
A gyümölcsstermelés alakulása (2001-2005)

3.5 Bor

A magyar bortermelés évjáratonként erősen ingadozik, átlagosnak a 4 millió hektoliter körüli kibocsátás mondható. Ezzel szemben bortermelésünk 2004-ben meghaladta az 5 millió hektolitert, míg 2005-ben a Hegyközségek Nemzeti Tanácsának becslése alapján, a hűvös és csapadékos nyári időjárás miatt legfeljebb 3 millió hektoliter bor kerül a pincékbe.

A bortermelés alakulása (2001-2005)

3.6 Biotermelés

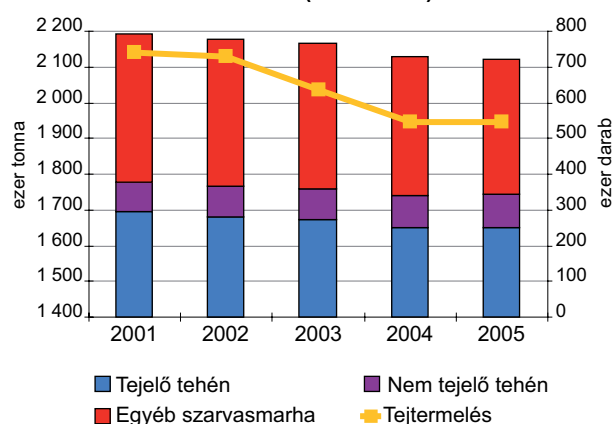
Ellenőrzött ökológiai gazdálkodás 133 ezer hektáron, a mezőgazdasági terület 2%-án folyt 2004-ben. Ebből közel 76 ezer hektárt tett ki a teljesen átállt, míg 57 ezer hektárt az átállási időszakban lévő terület. Az ellenőrzött ökotermelők száma 1 610 volt.

3.7 Szarvasmarha

A hazai szarvasmarha-állomány és ezen belül a tejlő tehének létszáma 2004-ben és 2005-ben tovább fogyatkozott. A tejtermelés az átlaghozam növekedése ellenére visszaesett. Termelési kvótákat 2005-ben már nem töltöttük ki. A 2003. évi KAP-reform hatásaként a felvásárlási ár előreláthatóan 2006-ban is alacsony szinten marad.

A marhahízalás pozíciója viszont kedvezőnek mondható. Húshasznosítású szarvasmarha-állományunk 2004 óta növekvő tendenciát mutat.

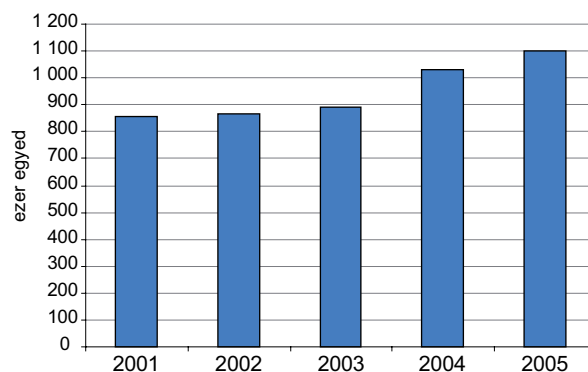
A szarvasmarha-állomány és a tejtermelés alakulása (2001-2005)

3.8 Juh

Az Unió új tagállamai közül Magyarország a legnagyobb juhhústermelő: az EU-10 összes anyajuhkvótájának 46%-ával rendelkezünk. Anyajuhállományunk 2004-ben és 2005-ben is nőtt, így a támogatási kvótát ki tudjuk tölteni.

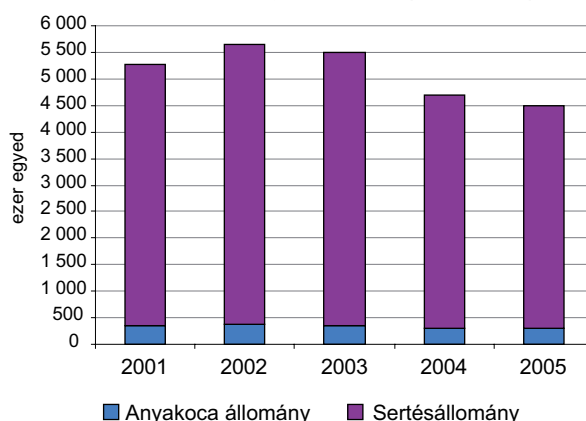
Az anyajuhállomány alakulása (2001-2005)

3.9 Sertés

Sertésállományunk 2003 augusztusában még 5,1 millió, 2005 augusztusában már csupán 4,1 millió egyedet számlált. Az élő állatok kivitele a csatlakozás óta nem csökkent, ezért a vágóhidak folyamatosan importáltak sertéseket (2005-ben már heti 7-10 ezer darabot, ami az összes vágás 15-20%-át tette ki). Sertéshústermelésünk a 2005. év végére stabilizálódott, 2006-ban előreláthatóan további visszaesés nem következik be.

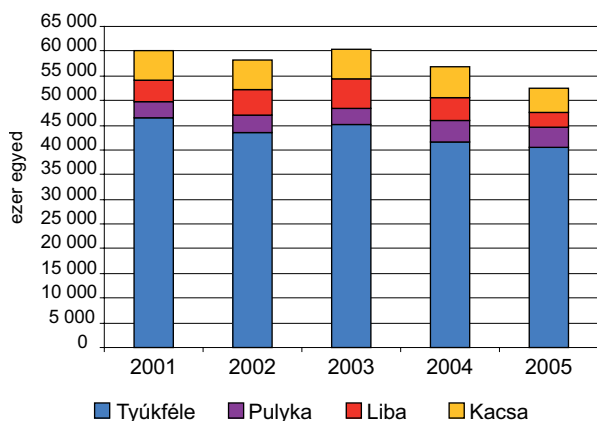
A sertésállomány alakulása (2001-2005)

3.10 Baromfi

A tyúkfélék-állománya 2003 augusztusában még 45 millió egyed volt, 2005 augusztusára azonban 40 millióra csökkent. A kínálati nyomás a termelők önkorlátozásának köszönhetően 2005-ben enyhült. A baromfitartás korábbi sikerágazatában, a pulyka-hús-termelésben közel 25%-os visszaesést hozott az idei év.

A baromfiállomány alakulása (2001-2005)

4. Külkereskedelem

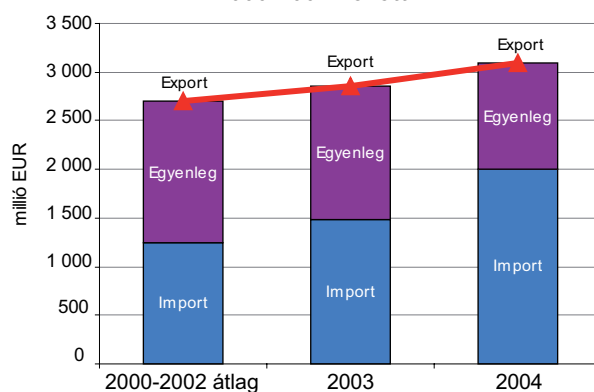
A magyar agrárexport 2004-ben az előző évhez képest 9%-kal nőtt és összesen több mint 3,1 milliárd EUR-t tett ki. Agrárimportunk ugyanakkor lényegesen dinamikusabban, 34%-kal emelkedett és 2004-ben először lépte túl a 2 milliárd EUR határt. Az agrárágazat külkereskedelmi egyenlege így 2003-hoz képest 19%-kal csökkent, 1,1 milliárd EUR-ra.

2005-ben (az első 10 hónap adatai)

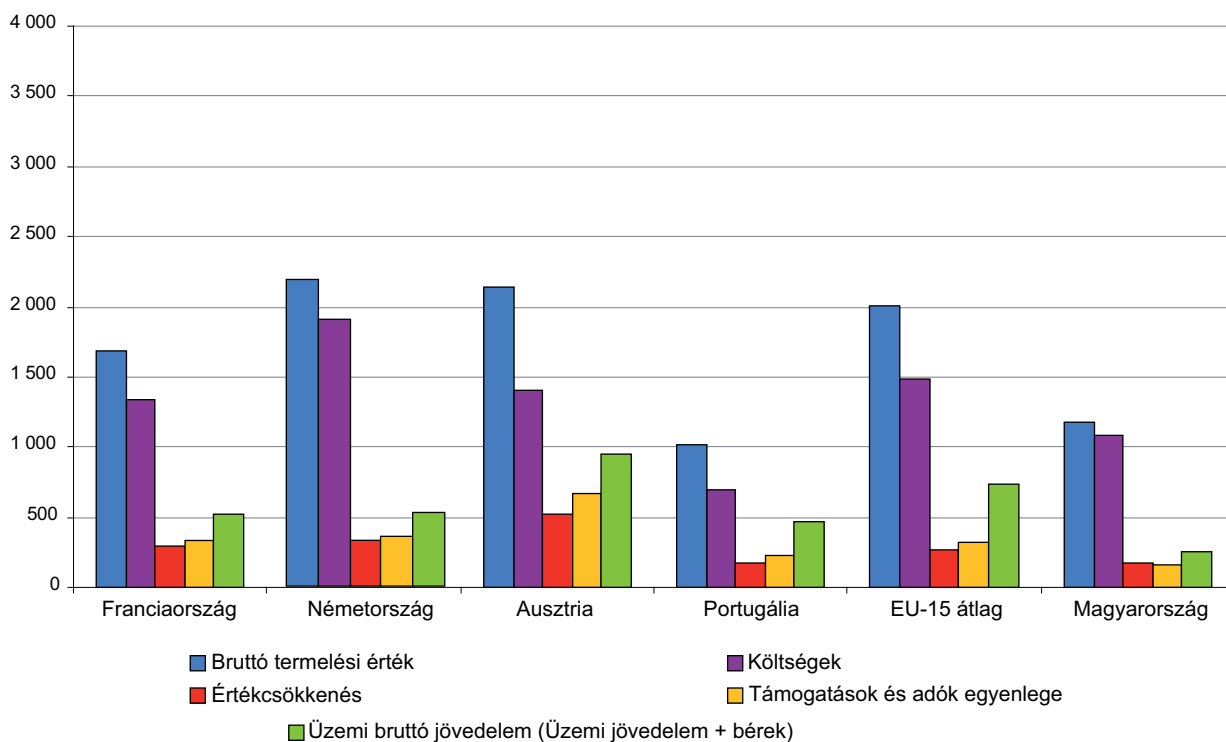
alján) az becsülhető, hogy az ágazat kivitelének és behozatalának dinamikája 10% fölött kiegyenlített, s az export értéke ismét rekordot döntött (3,4-3,5 milliárd EUR), miközben a forgalom egyenlege is javult.

Exportpiacainkra az erős Európa-centrikusság jellemző: Európa aránya exportunkból az utóbbi 15 évben 90-94% között mozgott, ezen belül az EU-15 2004-ben 53%-os részarányt képviselt. Az új EU-tagországokkal együtt a jelenlegi EU-25 exportpiacunk több mint kétharmadát képezi.

Agrár-külkereskedelmünk alakulása 2000-2004 között

Eredménymutatók nemzetközi összehasonlításban, EUR*/ha

*Az adatok Magyarország esetében 2004-re, a többi tagország adatai pedig 2003-ra vonatkoznak.

Agrárimportunknak több mint 84%-a az EU-25-ből kerül Magyarországra. Negatív tény, hogy a csatlakozás után bekövetkezett importbővülés nemcsak a régi EU-tagországo kból származik, hanem a velünk együtt csatlakozott országok közül is többen (főként Lengyelország, Csehország és Szlovákia) jelentősen növelni tudták felénk irányuló exportjukat.

5. Üzemi jövedelmek

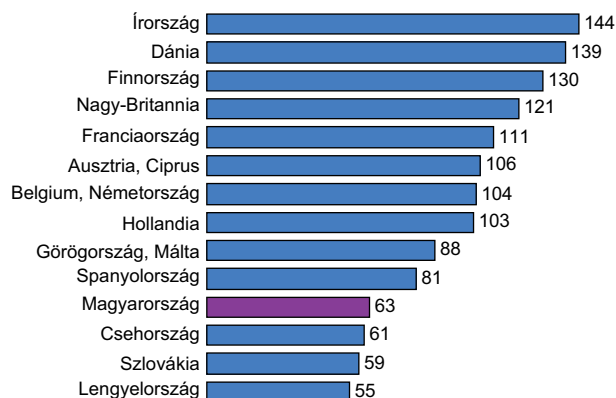
A mezőgazdaság jövedelem helyzetét érdemben befolyásolta, hogy az EU-hoz történő csatlakozás a támogatások tekintetében jelentős változást hozott: 2004-től az utófinanszírozás elve érvényesül. Emiatt a gazdálkodók csak hónapokkal a mérleg fordulónapja után jutottak a támogatások nagyobbik részéhez.

Ennek ellenére az APEH (pénzforgalmi szemléletű) adatai alapján 2004-ben érdemben javult a mezőgazdaság jövedelempozíciója: nőtt az üzemi tevékenység eredménye, csökkent a vesztesége, aminek következtében az adózás előtti eredmény közel 25 Md forintos mértékben javult. Az áthúzóadásokat, azaz a 2004. év javára 2005-ben kifizetett támogatásokat figyelembe véve a helyzet még kedvezőbb. A reális megítéléshez azonban hozzá tartozik, hogy a támogatási eljárás miatt a gazdaságok pénzügyi, likviditási problémákkal küzdöttek 2004 folyamán, s a javuló pozíció is rendre elmaradt az EU gazdálkodóinak eredményétől. A 2005. évi adózás előtti eredmények még nem állnak rendelkezésre. A termelési eredmények, az 1-2%-os agrár-olló és a növekvő támogatások ismeretében azonban bizonyosra vehető a jeletős javulás mind a társas, mind pedig az egyéni gazdaságokban!

6. Termelői és fogyasztói árak

Az agrártermékek termelői árszintje 2004-ben a növénytermelési termékek – ezen belül a gabona és a gyümölcs – árának zuha-

Az élelmiszerek és élvezeti cikkek fogyasztói árszintje az egyes kiemelt EU országokban 2003-ban, EU-25=100%

nása, és az állattenyésztési ágazat árai némi emelkedése mellett több mint 5%-kal csökkent. Ugyanakkor a kibővült EU-ban az átlagos árszint csaknem változatlan maradt.

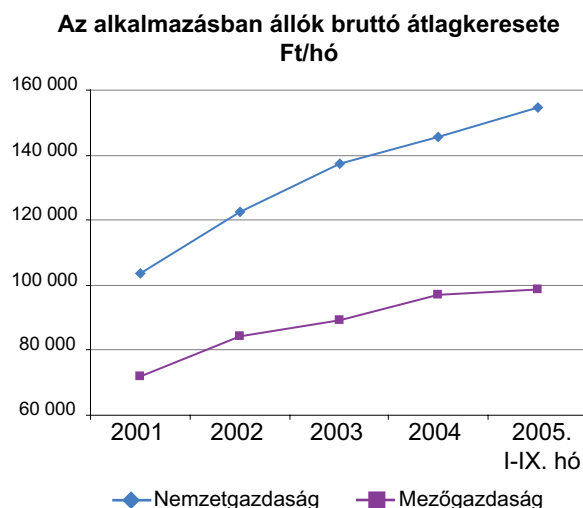
2005-ben Magyarországon folytatódott a növényi termékek, főleg a gabonafélék árának esése, ami az átlagos árszínvonalat is további 3-4%-kal vetette vissza.

A fogyasztói árak tekintetében nincs szó arról, hogy az EU-hoz való csatlakozás árbanáshoz vezetett volna, éppen ellenkezőleg, a bőséges kínálat és az importnyomás következtében az alapvető élelmiszerek fogyasztói árai – a zöldség-gyümölcs kivételével – estek.

A magyar élelmiszerek és élvezeti cikkek árszintje az EU-25 árszintjéhez viszonyítva alacsonynak mondható, az Unió átlag 63%-a volt 2003-ban. Ez a hatodik legalacsonyabb érték a 25 ország között. A legdrágább két ország Írország és Dánia, míg Lengyelországban és Szlovákiában a legolcsóbbak az élelmiszerek és élvezeti cikkek az Unión belül.

7. Átlagkereset

Az utóbbi években ugyan lényegesen nőttek a mezőgazdaságban foglalkoztatottak átlagkeresetei, de a növekedés üteme nem érte el a nemzetgazdaságét, így az elmaradás fokozódott. 2004-ben kerekén kétharmadát tették ki az agrárjövedelmek a nemzetgazdaságinak, 2005 első kilenc hónapjában már csak 64%-át.

* * *

A tagállami lét első éve ellentmondásosra sikerült. Biztató azonban, hogy 2005. év során az intézményi hálózat már olajozottan működött, a hazai és az EU források felhasználása ésszerűbbé vált.

A 2006. évi költségvetés minden eddiginél nagyobb támogatást biztosít az ágazat számára. A gazdálkodás hosszabb távú megalapozása szempontjából pedig alapvető jelentőségű, hogy megszületett az EU 2007-2013. évi költségvetése, biztosítva ezzel a mezőgazdaság fejlesztésének hazai tervezhetőségét is.

A fentiek alapján reméljük, hogy munkánk eredményes lesz. Ehhez a termelők, feldolgozók, forgalmazók és az irányítás növekvő összhangjára lesz szükség.